

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Adéla Trněná

**Podoby a proměny antisemitismu mezi
britskými politickými elitami během druhé
světové války**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Adéla Trněná**

Vedoucí práce: **PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

TRNĚNÁ, Adéla. *Podoby a proměny antisemitismu mezi britskými politickými elitami během druhé světové války*. Praha, 2016. 46 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Abstrakt

Během druhé světové války byla Velká Británie nucena řešit řadu záležitostí týkajících se evropského židovstva. Do země se pokoušelo dostat mnoho židovských uprchlíků hledajících azyl, s čímž souvisela také hrozba rozpoutání vlny antisemitismu v britské společnosti. Mimo to byli britští členové vlády nuceni reagovat na zprávy o systematickém vyvražďování židů nacisty. Mezi britskými politickými elitami se však i v této obtížné situaci projevovalo protizidovské naladění některých jedinců. Bakalářská práce tedy zkoumá antisemitské projevy britských politiků během druhé světové války a jejich proměnlivost. Kromě toho si práce klade za cíl zjistit, zda antisemitismus mezi politiky nějakým způsobem ovlivnil jejich politická rozhodnutí a zda byl něčím specifický.

Abstract

Great Britain had to deal with a number of issues linked to European Jewry during World War II. Many Jewish refugees, seeking asylum from Nazi persecution, were trying to get to the country, creating the danger of triggering a wave of antisemitism in British society. Furthermore, members of the Government were compelled to react to news of the systematic killing of Jews by the Nazi regime. Nevertheless, anti-Jewish sentiment was present among British political elites even in this difficult situation. The aim of this thesis, therefore, is to examine manifestations of antisemitism among British politicians during World War II and to ascertain whether their antisemitic views could have affected their policy-making and whether this anti-Semitism was somehow specific.

Klíčová slova

Velká Británie, Antisemitismus, Politické elity, Druhá světová válka, Politika vůči židům

Keywords

Great Britain, Antisemitism, Political Elites, World War Two, Policy towards Jews

Rozsah práce: 68 306 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11.5.2016

Adéla Trněná

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Adéla Trněná

E-mail:

adela.trn@gmail.com

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

zimní 2015/2016

Semestr a školní rok ukončení práce:

letní 2015/2016

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Vedoucí práce:

PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Název práce:

Podoby a proměny antisemitismu mezi britskými politickými elitami během druhé světové války

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Velká Británie se během druhé světové války musela potýkat s řadou záležitostí spojených s evropským židovstvem – do Velké Británie mířili uprchlíci prchající před nacistickou perzekucí, dále zde hrozila vlna antisemitismu v britské společnosti a v neposlední řadě byla vláda Velké Británie nucena reagovat na zprávy o holocaustu. Mezi britskými politickými představiteli však bylo v této době možné pozorovat protižidovské nálady, které mohly ovlivnit důležitá rozhodnutí vlády v židovských záležitostech.

Bakalářská práce se tedy zabývá projevy antisemitismu mezi britskými politiky a snaží se odpovědět na otázky, nakolik byl antisemitismus mezi politiky rozšířený, zda nějak ovlivnil jejich politická rozhodnutí a zda byl něčím specifický.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Od zadání projektu práce došlo k zúžení tématu, které se původně mělo zabývat antisemitismem v britské společnosti. K této změně bylo přistoupeno z důvodu jednodušší zpracovatelnosti problematiky antisemitismu pouze mezi britskými politickými elitami. Původní téma by si vyžádalo mnohem více času na zpracování a také by bylo potřeba pracovat s prameny, které jsou v českém prostředí obtížněji přístupné. Jednalo se tak o téma vhodné spíše pro rozsáhlejší práci.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

1. Úvod
2. Antisemitismus a jeho britská varianta
3. Židovská uprchlická vlna
4. Židé v médiích
5. Internace cizinců
6. Holokaust
7. Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):**Primární:**

Dilks, David, ed.. *The Diaries of Sir Alexander Cadogan, 1938-1945*. New York: G. P. Putnam's Sons, 1972.

Eden, Anthony, Earl of Avon. *The Reckoning: The Memoirs of Anthony Eden, Earl of Avon*. Boston: Houghton Mifflin Co., 1965.

Hansard 1803-2005. Webová stránka obsahující stenografické záznamy z britských parlamentních

debat. <http://hansard.millbanksystems.com> (staženo 9.5.2016)

Churchill, Winston S.. *Druhá světová válka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1992-1995.

Morrison, Herbert. *An Autobiography by Lord Morrison of Lambeth*. London: Odhams Press, 1960.

Sekundární:

Arendtová, Hannah. *Původ Totalitarismu*. Praha: OIKOYMENH, 1996.

Cesarani, David, Kushner, Tony, eds. *The Internment of Aliens in Twentieth Century Britain*.

London: Frank Cass, 1993.

Fleming, Michael. *Auschwitz, the allies and censorship of the Holocaust*. New York: Cambridge University Press, 2014.

Kushner, Tony. *The Persistence of Prejudice: Antisemitism in British Society During the Second World War*. Manchester: Manchester University Press, 1989.

London, Louise. *Whitehall and the Jews 1933-1948: British Immigration Policy and the Holocaust*.

Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Volkov, Shulamit. *Germans, Jews and Antisemites*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Wasserstein, Bernard. *Britain and the Jews of Europe 1939-1945*. London: Institute of Jewish Affairs, 1979.

Weber, Thomas. „Anti-Semitism and Philo-Semitism among the British and German Elites: Oxford and Heidelberg before the First World War.“ *The English Historical Review* 118, č. 475 (únor 2003): 86-119.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

ÚVOD	2
1. ANTISEMITISMUS A JEHO BRITSKÁ VARIANTA	6
1.1 VÝCHOZÍ POSTOJE BRITSKÝCH POLITIKŮ VŮČI ŽIDŮM A JEJICH OVLIVNĚNÍ UDÁLOSTMI DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	11
2. ŽIDOVSKÁ UPRCHLICKÁ VLNA	16
3. ŽIDÉ V MÉDIÍCH	20
4. INTERNACE CIZINCŮ	25
5. HOLOKAUST	30
ZÁVĚR	34
SUMMARY	36
POUŽITÁ LITERATURA	37

Úvod

V druhé světové válce stanula Velká Británie proti nacistickému Německu a jeho ideologii, ke které nesmazatelně patřil antisemitismus. Vláda Velké Británie proto nevedla boj jen proti Německu, ale také proti antisemitismu, s nímž se navíc potýkala i ve vlastních řadách. Protižidovské nálady ve válečné době prostupovaly celou britskou společností zejména kvůli zvýšenému počtu uprchlíků, který zde našel azyl, a proto není překvapením, že kladný vztah k židům nechovali ani někteří členové vlády. Vzhledem k tomu, že britská vláda musela řešit nejen antisemitismus doma, ale také záležitosti evropských židů, které s sebou přinesla válka, byly takové postoje mezi politiky značně kontraproduktivní.

Antisemitismus byl v předválečné době rozšířen v celé Evropě, přičemž v některých zemích působil jako významný prvek v politickém dění. Ve Velké Británii antisemitské postoje nedostaly šanci se v politice výrazněji prosadit především díky dlouhé a silné tradici parlamentní demokracie a odmítání radikalismu. Britská unie fašistů, strana Oswalda Mosleyho, která ve 30. letech propagovala silně antisemitské názory, tak byla odsouzena k neúspěchu a za několik měsíců po vypuknutí války byla nakonec zakázána. Přesto však předsudky vůči židům ve vládě Velké Británie existovaly a dost možná též ovlivňovaly politická rozhodnutí některých členů vlády.

Politika, kterou členové vlády Velké Británie vůči židovským záležitostem uplatňovali, byla velmi pragmatická a neústupná, jelikož prioritou bylo nevyvolat v zemi vlnu antisemitismu a sledovat válečné cíle. Britové totiž věřili, že nejlépe židům pomohou tím, že vyhrají válku a plány na záchranu židů tak jen odváděly pozornost od hlavního úkolu. Formování a prosazování této politiky leželo na členech vlády, mezi kterými bylo možné nalézt i jedince s více či méně antisemitskými názory.

Záměrem této práce je tedy podívat se blíže na antisemitismus mezi britskými politickými elitami během druhé světové války a zjistit, nakolik byl mezi nimi rozšířen napříč politickými stranami a v jakých podobách. Práce by měla rovněž zjistit, zda se postoje politiků proměňovaly v reakci na události spojené s válkou. Dále je zde snaha odpovědět na otázky, zda měl antisemitismus vliv na některá politická rozhodnutí v této době a zda byl něčím specifický. Jedná se o otázky, které již byly některými historiky otevřeny v rámci studií věnujícím se antisemitismu ve Velké Británii nebo politice Velké Británie vůči holokaustu či židovským uprchlíkům během druhé světové války.

Bakalářská práce si tak klade za cíl nabídnout ucelenější pohled na tuto konkrétní problematiku.

Pohled na dnešní politickou situaci ve Velké Británii potom ukazuje, že problematika antisemitismu mezi politickými představiteli je stále živá. Od začátku roku 2016 se pozornost médií obrátila na boj Labouristické strany s antisemitismem ve vlastních řadách a v posledních měsících tak došlo k suspendování několika členů strany za protižidovské komentáře a kritice se nevyhnul ani předseda strany Jeremy Corbyn za své údajné styky se známým popíračem holokaustu.¹ Téma bakalářské práce je tedy i v současnosti aktuální.

Z metodologického hlediska se dá práce označit za historickou analýzu na základě literatury. První kapitola *Antisemitismus a jeho britská varianta* nejdříve představuje antisemitismus jako jev a dále je zde za využití komparativní metody porovnána jeho předválečná podoba ve Velké Británii s tou ve Francii a Německu podle teorie Shulamit Volkovové o antisemitismu jako kulturním kódu. Podkapitola je potom zaměřena na výchozí situaci mezi britskými politiky na začátku druhé světové války a jejich vztah k židům v průběhu války. Další jednotlivé kapitoly sledují několik konkrétních záležitostí týkajících se židů, které musela britská vláda řešit během války a na kterých jsou představeny a analyzovány postoje jednotlivých politiků. Jedná se o židovskou uprchlickou vlnu, která se sice po vyhlášení války začala rychle zmenšovat, i tak zde ale nadále existoval velký tlak na vládu, aby se z okupované Evropy pokusila zachránit co nejvíce židů. Další zkoumané téma je vyobrazení židovských záležitostí v médiích a následující část je věnována opatření masové internace cizinců. Poslední kapitola se potom zabývá reakcemi vlády a jednotlivých politiků na zprávy o holokaustu.

Co se týče zdrojů bakalářské práce, bylo vzhledem k teritoriálnímu vymezení a specifičnosti tématu čerpáno výhradně ze zahraniční literatury a zdrojů. Většina autorů, z jejichž děl bylo čerpáno, pochází z Velké Británie a je židovského původu. Vzhledem k tomu, že díla židovských autorů mohla být ovlivněna jejich vlastními zkušenostmi nebo zkušenostmi rodinných příslušníků, byl tento fakt vzat v potaz a s literaturou bylo nakládáno dostatečně kriticky.²

¹ „Pressure grows on Jeremy Corbyn as dossier of anti-Semitism in Labour Party is revealed“, *The Telegraph*, 1. května 2016, <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/04/30/pressure-grows-on-jeremy-corbyn-as-dossier-of-anti-semitism-in-l/> (staženo 8. 5. 2016).

² K tomuto předpokladu autorku vedla předmluva knihy *Whitehall and the Jews, 1933–1948: British Immigration Policy* od její autorky Louise Londonové, kde popisuje zážitky svých rodičů, židovských

Pro teoretickou část práce byl klíčovým článkem od Shulamit Volkovové *Antisemitism as a Cultural Code: Reflections on History and Historiography of Antisemitism in Imperial Germany* (1978) a její kniha *Germans, Jews and Antisemites: Trials in Emancipation* (2006), která dále rozvíjí teorii antisemitismu jako kulturního kódu. Autorka se ve svých dílech antisemitismem zabývá již od 70. let, její myšlenky jsou proto velmi relevantní. Důležitým dílem je zde také *Původ totalitarismu* (1996) od Hannah Arendtové.

Pro další kapitoly byla stěžejní díla od autorů zabývajících se antisemitismem, či problémy židů ve Velké Británii. Jednalo se konkrétně o knihu Tonyho Kushnera *The Persistence of Prejudice: Antisemitism in British Society During the Second World War* (1989), dále knihu Bernarda Wassersteina a *Whitehall and the Jews, 1933–1948: British Immigration Policy* (2003) Louise Londonové. Zatímco novější titul Londonové se zabývá výhradně otázkou židovských uprchlíků, starší Wassersteinovo dílo popisuje i další židovské záležitosti v této době, například překážky při vytvoření židovské vojenské jednotky, uprchlickou vlnu mířící do Palestiny nebo britské reakce na konečné řešení židovské otázky prováděné nacistickým Německem. Kniha Tonyho Kushnera se potom věnuje přímo výskytu antisemitismu v britské společnosti během války.

Vedle uvedených zásadních děl bylo čerpáno z množství další odborné literatury týkající se tématu práce, a to jak z knih, tak z odborných článků. Vzhledem ke skutečnosti, že neexistuje studie, která by se zabývala přímo antisemitismem mezi britskými politiky v období druhé světové války, byly využity především texty vztahující se k dílčím problémům židů ve Velké Británii během tohoto období. Tyto texty potom většinou zahrnují i postoje jednotlivých členů vlády, které práce zkoumá.

Kromě sekundární literatury byly použity primární zdroje. Čerpáno bylo z přepisů parlamentních debat, tzv. Hansardu, a z pamětí britských politických činitelů. Vzhledem k povaze tématu zde byla snaha vyzorovat postoje jednotlivých politiků vůči židům přímo z jejich deníků, autoři však bohužel ve svých pamětech židovským záležitostem nevěnují téměř žádnou pozornost nebo se jim záměrně vyhýbají. Přesto však šlo z osobních memoárů vyčíst několik informací a zachyceno bylo i několik zmínek k tématu, které byly autorkou kriticky vyhodnoceny a použity. Jednalo se tedy o

imigrantů, během druhé světové války ve Velké Británii a svůj zájem o toto téma viz. Louise London, *Whitehall and the Jews, 1933–1948: British Immigration Policy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003).

svazek *Druhá světová válka* (1992-1995) od Winstona S. Churchilla, dále o deníky Anthonyho Edena *The Memoirs of Anthony Eden: The Reckoning* (1965) a sira Alexandra Cadogana *The Diaries of Sir Alexander Cadogan 1938-1945* (1971) připravené k vydání Davidem Dilksem a také o autobiografii Herberta Morrisona *Herbert Morrison: An Autobiography* (1960). V menší míře bylo potom čerpáno z několika biografií britských politiků.

V neposlední řadě je na tomto místě potřeba zmínit motivaci autorky pro psaní výrazu „žid“ s malým počátečním písmenem. Je zde zohledněn historický vývoj pravopisu, kdy zavedení slova „Žid“ s velkým počátečním písmenem přišlo vynuceně až s nacistickou okupací Československa a získalo tak negativní konotaci.³ Přestože výraz „žid“ podle pravidel českého pravopisu označuje příslušníka náboženského vyznání, čemuž použití výrazu v této práci ne vždy odpovídá, byla z výše zmíněných důvodů zvolena právě tato varianta.

³ Ke kodifikaci velkého počátečního písmena došlo v Pravidlech českého pravopisu v roce 1941 a tuto variantu používali především antisemité, kteří usilovali o vyloučení židů z českého národa. Viz. Jan Rataj, *O autoritativní národní stát: Ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938-1939* (Praha: Karolinum, 1997), 12.

1. Antisemitismus a jeho britská varianta

Tématem této práce je antisemitismus, je proto na úvod vhodné představit tento jev blíže, a to především jeho specifickou britskou variantu. Antisemitismus byl již před druhou světovou válkou v Evropě velmi rozšířený. Stát od státu se však lišil svou podobou a silou projevů, za což mohlo spoustu faktorů, jako například odlišný historický vývoj, politické prostředí, či mentalita dané společnosti. Pro lepší pochopení specifčnosti britského antisemitismu je tak v této kapitole představen koncept Shulamit Volkovové antisemitismu jako kulturního kódu, který se podle ní objevuje v Německu, či ve Francii a je provedeno srovnání se situací ve Velké Británii.

Samotný výraz antisemitismus je velmi ošemetný, v této práci je jím však označováno nepřátelství vůči židům. Příčiny pro toto nepřátelství jsou potom na různých místech a v různém čase odlišné, a neexistuje tedy žádná univerzální příčina. Po dlouhou dobu byla mnohými historiky přijímána například teorie „věčné nenávisti“, podle které je antisemitismus ve společnosti přirozenou reakcí, která nevyžaduje žádná ospravedlnění, jelikož se jedná o věčný problém existující odedávna – proti této teorii se však důrazně staví Hannah Arendtová a odsuzuje ji jako alibistickou.⁴ Jasný postoj Arendtové vůči zmíněnému výkladu nepochybně souvisí se zkušeností holokaustu, který by měl být podle něj ospravedlnitelný jako něco přirozeného, jako výsledek „věčné nenávisti“.

Díky holokaustu se pak výrazně změnilo nahlížení na antisemitismus – často se stává, že je automaticky asociován s nacismem a masovým vražděním židů a dochází tak ke smrštění tohoto výrazu na označení jednoho z aspektů nacismu a k ignorování dlouhé historie nepřátelství vůči židům, které nemuselo vždy nutně znamenat systematické násilí.⁵ Zároveň však události druhé světové války vyvolaly obrovský zájem o téma antisemitismu mezi historiky a je zde snaha představit komplikovanější teorie a objasnit příčiny tohoto jevu. Jak ovšem trefně poznamenává historik zabývající se antisemitismem Tony Kushner, nejlepší díla na toto téma jsou ta, která jsou specifická v čase a místě a nesnaží se naopak komplikovaně postihnout vývoj skrze

⁴ Hannah Arendtová, *Původ Totalitarismu* (Praha: OIKOYMENH, 1996), 56-57.

⁵ Ben Halpern, „What Is Antisemitism“, *Modern Judaism* 1, č.3 (prosinec 1981): 251-262, <http://www.jstor.org> (staženo 22. 11. 2015).

proměny času.⁶ Proto je důležité oddělit tradiční náboženský antisemitismus a moderní antisemitismus, kterým se zabývá i Shulamit Volkovová.

Podle Hannah Arendtové souvisí vývoj moderního antisemitismu se vznikem moderních národních států a s měnícím se postavením židů v rámci těchto států.⁷ Shulamit Volkovová však v případě Německa nabízí i o něco pozdější periodizaci podle autorů Paula Massinga a G. J. Pulzera, spojenou se vznikem moderních antisemitských politických stran v sedmdesátých letech 19. století. Massing a Pulzer se navíc domnívají, že je zde možné odpozorovat kontinuitu antisemitismu v Německu prostřednictvím těchto politických stran vedoucí až k Adolfu Hitlerovi.⁸ Pozdější studie, například Richarda S. Levyho, však tuto domněnku vyvrací poukázáním na naprosté selhání a rozklad antisemitských politických stran ve vilémovském Německu na konci 19. století. Myšlenky kontinuity se ale Volkovová nevzdává a zdůrazňuje, že ačkoliv k úpadku antisemitských stran na konci 19. století v Německu skutečně došlo, antisemitismus se naopak rozšířil mezi mnohými politickými a společenskými spolky a přijaly ho za vlastní i rozdílné sociální skupiny.⁹

Podle Volkovové v Německu na přelomu 19. a 20. století došlo ke kulturní polarizaci společnosti na dvě protichůdné skupiny, přičemž jedna z těchto skupin – Konzervativci, odpovídala vzoru Adornovy „autoritářské osobnosti“, která je asociována s antisemitismem. Konzervativci tedy sdíleli tzv. „německou ideologii“ – radikální anti-moderní smýšlení, odmítání liberalismu, kapitalismu, a socialismu a nostalgickou touhu po návratu již ztraceného světa. Souviselo s ní také odmítání demokracie, extrémní nacionalismus, koloniální a imperiální nadšení a v neposlední řadě zde vždy vystupoval antisemitismus.¹⁰ V Německu tak proti sobě stály dvě kultury a antisemitismus byl důležitou součástí jedné z nich – projevy antisemitismu se staly symbolem kulturní identity, znakem sounáležitosti. Antisemitismus tedy v německé společnosti zakořenil jako „kulturní kód“ a proti němu stála emancipace jako symbol druhé skupiny prosazující demokracii, parlamentarismus a modernizaci.¹¹

⁶ Tony Kushner, „Anti-Semitism in Britain: continuity and the absence of a resurgence?“, *Ethnic and Racial Studies* 36, č. 3 (2013): 434-449, <http://www.ebscohost.com/> (staženo 21. 10. 2015).

⁷ Arendtová, *Původ Totalitismu*, 59-60.

⁸ Shulamit Volkov, „Antisemitism as a Cultural Code: Reflections on History and Historiography of Antisemitism in Imperial Germany“, *Leo Baeck Institute Yearbook* 23, č.1 (1978): 25-46, <http://leobaeck.oxfordjournals.org/content/23/1/25.extract> (staženo 20. 11. 2015).

⁹ Volkov, *Cultural Code*, 26-28.

¹⁰ *Ibid.*, 30-34.

¹¹ Shulamit Volkov, *Germans, Jews and Antisemites* (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 115.

K zakořenění moderního antisemitismu mezi německou společností velkou měrou přispěla ekonomická krize let 1872/3 a také práce některých úspěšných autorů, obratně využívajících situaci v zemi k propagaci antisemitismu. Jednalo se tak o Wilhelma Marra, kterému je přisuzováno zpopularizování nového termínu antisemitismus, dále Ottu Glagaua a Heinricha von Treitschkeho, který židy s jejich „lhaním a podváděním“ postavil do protikladu k všemu německému a označil je za nebezpečí pro německou kulturu.¹² Antisemitismus se tak stal součástí německého veřejného života.

Shulamit Volkovová však tento model antisemitismu jako kulturního kódu neomezuje jen na Německo. Velmi očividný příklad se nabízí i v případě Francie. I zde se ve společnosti objevovaly projevy antisemitismu a slavili tady úspěch autoři propagující protižidovské názory – dílo Edouarda Drumonta *La France Juive* bylo například uznáváno mnohem více, než kterékoliv německé dílo na téma antisemitismu. Ačkoliv ve Francii v druhé polovině 19. století nefungovaly žádné antisemitské politické strany, na konci 90. let se zde těšila popularitě *Ligue antisemitique française* organizující protižidovské výtržnosti napříč celou zemí. Stejně jako v Německu i zde byl antisemitismus rozšířen především mezi vojenskými důstojníky, studenty, malými obchodníky a vykonavateli svobodných řemesel. Přestože industrializace ve Francii neprobíhala tak rychle a převratně jako v Německu, také tady se brzy projevila potřeba vyrovnat se s nepříjemnými důsledky kapitalismu. Proto i zde konzervativní síly při ekonomických krizích automaticky obviňovaly židy.¹³ Nejvíce se potom funkce antisemitismu jako kulturního kódu projevila ve Francii při Dreyfusově aféře – stejně jako v Německu tady došlo k polarizaci společnosti a stanuli zde proti sobě Republikáni a anti-Republikánská pravice, kterou spojoval antisemitismus.¹⁴ Na rozdíl od Německa však Francie byla relativně stabilní republikou s rovnostářskou tradicí, která antisemitismus přirozeně odmítala, což bylo následně potvrzeno vítězstvím Dreyfusardů – skupina prosazující emancipaci tak zvítězila nad skupinou prosazující antisemitismus.¹⁵

Je možné se v případě Velké Británie vyjadřovat o antisemitismu jako kulturním kódu? V britské společnosti nepochybně také existoval, ačkoliv nebyl tak

¹² Volkov, *Cultural Code*, 38-43.

¹³ Volkov, *Germans, Jews and Antisemites*, 145-149.

¹⁴ Více o antisemitismu mezi francouzskou pravici například viz. Zeev Sternhell, „The Roots of Popular Anti-Semitism in the Third Republic“ in *The Jews in Modern France*, eds. Frances Malino a Bernard Wasserstein (Hannover a Londýn: University Press of New England, 1985), 103-34.

všudypřítomný jako v Německu a také zde neproběhla žádná aféra typu československé Hilsneriády či francouzské Dreyfusiády, která by rozdělila společnost. Otázkou tak zůstává v jaké míře ve Velké Británii antisemitismus existoval a čím se lišil od toho v Německu či Francii.

Ve Velké Británii se stejně jako v Německu a Francii na konci 19. století objevilo několik výraznějších autorů zabývajících se židovským problémem – jednalo se například o Beatricii Potter Webbovou či Arnolda Whitea.¹⁶ Co se týče politických antisemitských stran, ve Velké Británii slavily jen velmi malé úspěchy. První antisemitská politická strana byla Britská bratrská liga, která vznikla až v roce 1902 v Londýnském East Endu, který byl domovem velkého počtu židovských imigrantů.¹⁷ Jednalo se tedy spíše o lokální uskupení. Výraznější stranou byla potom až Britská unie fašistů Oswalda Mosleyho ve 30. letech, která ovšem se svými protižidovskými výtržnostmi příliš popularity nezískala.

Antisemitismus byl v britské společnosti přítomen, avšak hovořit o kulturním kódu není v tomto případě úplně na místě. Britská společnost nedovolila antisemitismu natolik prostoupit jejich životy a ovlivnit smýšlení jako v Německu, což bylo dáno silnou tradicí náboženské tolerance, odmítáním radikalismu a vyznáváním liberálních hodnot širokou částí populace. Matti Bunzl píše o britském antisemitismu jako o „nóbl“ (*genteel*), jelikož se projevuje spíše „jemným vyloučením“ židů, a ne násilím.¹⁸ Tato definice britského antisemitismu samozřejmě není úplně přesná, jelikož je třeba vzít v úvahu i excesy radikální pravice ve Velké Británii, ale velmi se blíží skutečnosti.

Snaha o vyloučení židů ze společnosti byla pozorovatelná v mnoha sférách života ve Velké Británii, vždy však byla v tolerovatelných mezích. Historik Thomas Weber se například ve svém článku *Anti-Semitism and Philo-Semitism among the British and German Elites: Oxford and Heidelberg before the First World War* (2003) zabývá srovnáním antisemitismu na německé heidelberské a britské Oxfordské univerzitě před první světovou válkou a dochází k závěru, že míra vyloučení židovských studentů byla na obou univerzitách přinejmenším stejná, na Oxfordu však nebyl antisemitismus ventilován tak otevřeně jako v Heidelbergu. Weber zde však porovnává i židovské zastoupení v německém Reichstagu a britském Westminsteru a zjišťuje, že ve

¹⁵ Volkov, *Germans, Jews and Antisemites*, 150-151.

¹⁶ William I. Brustein, *Roots of Hate: Antisemitism in Europe before the Holocaust* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), 147-148.

¹⁷ Brustein, *Roots of Hate*, 149.

Velké Británii bylo židovské zastoupení o něco větší a rovnoměrně rozdělené v Konzervativní i Liberální straně, zatímco v Německu byli židé téměř výhradně členy Sociálnědemokratické strany. V Německu bylo podle Webera také nemyslitelné, aby se člověk židovského původu stal kancléřem, na rozdíl od Velké Británie, kde byl v letech 1874-1880 premiérem konzervativec Benjamin Disraeli.¹⁹

Na Weberových postřezích a závěrech je možné ukázat, jakými specifickými se antisemitismus v britském předválečném prostředí vyznačoval. Skutečnost, že Britové umožnili člověku židovského původu zastávat funkci premiéra, poukazuje na ambivalenci zde přítomného antisemitismu. Podle Kushnera bylo ve Velké Británii normou podporovat a uznávat židy úspěšně asimilované do britské společnosti, jako například Disraeliho – původem žida, který díky rodičům v mladém věku konvertoval k anglikánské církvi. Oproti tomu však bylo typické odmítat židy působící cizí. Především tedy špatně asimilovatelné židovské imigranty z Východu, kteří do Velké Británie proudili po tamních pogromech na přelomu 19. a 20. století.²⁰

Méně „hlasitý“ antisemitismus na Oxfordské univerzitě je potom příznakem další specifickosti. Přestože zde předsudky vůči židům existovaly jako součást myšlení studentů a zaměstnanců univerzity, nebyly otevřeně formulovány tak často jako v Heidelbergu. Můžeme proto o britském antisemitismu říci, že ve společnosti existoval spíše v latentní podobě. Colin Holmes ve své knize *Anti-Semitism in British Society, 1876-1939* (1979) poukazuje na skutečnost, že díky rozšířenosti liberálních hodnot v britské společnosti, zde projevy antisemitismu byly odsuzovány.²¹ Stereotypní představy o židech zde existovaly stejně jako ve zbytku Evropy, ale nebylo zvykem, aby byly projevovány se stejnou silou a frekvencí.

Antisemitismus v britské společnosti nezaujal postavení kulturního kódu, jak jej popisuje Volkovová. Nedošlo zde k polarizaci společnosti, jako ve Francii či v Německu, kdy se antisemitismus stal spojujícím prvkem, symbolem, jednoho ze zneprátených táborů. Přesto byl antisemitismus nedílnou součástí britské společnosti ve své latentní formě, která se projevila vždy, když se zvedla vlna židovské imigrace do Velké Británie, nebo se objevila konspirační teorie, ve které byli hlavními aktéry židé.

¹⁸ Matti Bunzl, *Anti-Semitism and Islamophobia: Hatreds Old and New in Europe* (Chicago: Paradigm, 2007), 21-23.

¹⁹ Thomas Weber, „Anti-Semitism and Philo-Semitism among the British and German Elites: Oxford and Heidelberg before the First World War“, *The English Historical Review* 118, č. 475 (únor, 2003): 86-119.

²⁰ Kushner, *Anti-Semitism*, 441, <http://www.jstor.org> (staženo 2. 3. 2016).

²¹ Colin Holmes, *Anti-Semitism in British Society, 1876-1939* (Londýn: Hodder & Stoughton Educ., 1979), 104-106.

Antisemitismus tak přežíval ve formě předsudků a často měl ambivalentní charakter, kdy sice docházelo k uznání úspěšných západoevropských asimilovaných židů, ale zároveň k odmítání cizích židů, zejména z východní Evropy.

1.1 Výchozí postoje britských politiků vůči židům a jejich ovlivnění událostmi druhé světové války

Jak už bylo dříve zmíněno, britská společnost byla prostoupena antisemitismem a imunní proti němu nebyly ani britské politické elity. Jelikož však politici i obyvatelé Velké Británie ve 30. letech dokázali svou odolnost vůči projevům extrémistických organizací, jako byla například Britská unie fašistů Oswalda Mosleyho, zdálo se, že antisemitský prvek ve společnosti nepředstavuje nijak velkou hrozbu. Potíže ale nastaly s vypuknutím druhé světové války, kdy na vládu Velké Británie padla míra odpovědnosti za řešení záležitostí týkajících se židů, například židovské uprchlické vlny²² prchající z kontinentu před nacistickou perzekucí, otázky správy Palestiny a přijímání uprchlíků na její území nebo holokaustu. Zároveň se však vláda obávala propuknutí antisemitismu v britské společnosti v reakci na přijímání velkého množství židovských uprchlíků nebo na příliš prožidovskou vládní politiku během války.

Antisemitismus byl velmi nežádoucí jev, neboť tvořil důležitou součást nacistické ideologie a jeho rozšíření ve Velké Británii by tak německý nepřítel mohl využít k nebezpečné propagandě. Vláda se tedy pohybovala na velmi tenkém ledě, kdy se snažila vyhovět všem zúčastněným – přesto často čelila kritice, a to jak za nadržování židům, tak i za nedostatečnou pomoc židovským obětem nacismu. Mimo to také byla obviňována z antisemitismu. Proti těmto nařknutím se obzvláště vehementně bránila, což je vidět na případu, kdy si Rada zástupců britských židů v roce 1943 stěžovala na špatné zacházení se židy v Tripolisu ze strany britských orgánů. Proti tomu se britské Ministerstvo zahraničí ohradilo oficiální odpovědí: „Vláda Jeho Veličenstva nediskriminuje židy (ve skutečnosti je tomu právě naopak).“²³

Pravdou však zůstává, že protižidovské nálady mezi britskými politiky v menší, či větší míře existovaly, ačkoliv to nutně nemuselo znamenat, že nějakým způsobem ovlivňovaly rozhodnutí učiněná vládou. Velmi výrazným a důležitým rysem

²² Tato uprchlická vlna ve skutečnosti trvala od roku 1933 do roku 1941 a je krátce popsána v další části této kapitoly.

antisemitismu mezi politiky byla ambivalence. Viditelná je například v reakci na zprávy o perzekuci židů nacisty, kdy politici, kteří měli k židům negativní postoj, reagovali projevením empatie a často také snahou pomoci těmto obětem. Neville Chamberlain (1869–1940), politik Konzervativní strany, který v roce 1938 zastával pozici premiéra, reagoval na listopadový pogrom v Německu v dopisu své sestře Hildě slovy: „Židé bezpochyby nejsou nijak milí lidé; mně samotnému na nich nezáleží; to však není dostatečné ospravedlnění pro tento pogrom.“²⁴ Chamberlainovo vyjádření výstižně shrnuje většinový postoj mezi britskými politiky, kteří by se více či méně dali označit za antisemity – jejich negativní postoj vůči židům v žádném případě neznamenal, že by schvalovali násilí na nich páchané.

Pro mnoho politiků přinesla válka a skutečnosti s ní spojené, jako například holokaust, rasistický antisemitismus nacistů nebo tragické osudy židovských rodin snažících se uprchnout před nacistickou perzekucí, možnost sebereflexe a přehodnocení svých protizidovských postojů. Ve spoustě jiných případů však k ničemu podobnému nedošlo a politici, ačkoliv odsoudili násilí páchané na židech, si své nepřátelské naladění proti židům zachovali. Většinou však své antisemitské projevy omezili jen na soukromou sféru, jelikož veřejná vyjádření tohoto druhu byla během války proti nacistickému Německu velmi nežádoucí. Existovali ale i politici, kteří před válkou chovali k židům sympatie a až vlivem množství problémů spojených s židy, které ve svých funkcích museli řešit, se začali obracet k antisemitskému naladění. To byl příklad i ministra vnitra Herberta Morrisona (1888–1965), který je podrobněji charakterizován v další kapitole.

Od členů vlády se samozřejmě očekávalo, že půjdou obyvatelstvu příkladem a nedají nepříteli možnost využít své nepřátelské postoje vůči židům k propagandě. Předpokládalo se tedy, že své subjektivní názory nebudou promítat do svých veřejných vystoupení, ani do své další politické činnosti a nechají si je jen pro své soukromé projevy. To se týkalo i Anthonyho Edena (1897–1977), který v Churchillově kabinetě vystřídal pozici ministra války a ministra zahraničí a bylo o něm známo, že k židům nechová žádné sympatie.²⁵ Na postu ministra zahraničí se ovšem s židovským problémem potýkal frekventovaně, a tak jeho soukromé názory musely pokud možno

²³ Tony Kushner, *The Persistence of Prejudice: Antisemitism in British Society During the Second World War* (Manchester: Manchester University Press, 1989), 135.

²⁴ Louise London, *Whitehall and the Jews, 1933-48: British Immigration Policy and the Holocaust* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001), 106.

ustoupit do pozadí. Že se Eden pokoušel problémům britských i zahraničních židů vyhybat, je zřejmé z jeho publikovaných deníků z období války, kde zmínky o židovské otázce omezil jen na několik vět odsuzujících nacistickou perzekuci a na krátkou zprávu o svém projevu v Dolní sněmovně, kdy byla přednesena deklarace spojenců o odsouzení nelidského zacházení s židy na území okupovaném Německem a vyústila v poněkud emotivní událost.²⁶

Přítomnost antisemitismu ve vládě bylo možné pozorovat také přímo v organizačních záležitostech, a to například v lednu roku 1940, kdy byl z pozice ministra války odstraněn politik židovského původu Leslie Hore-Belisha (1893–1957). Přestože Hore-Belisha měl poněkud problematickou povahu, vycházel velmi dobře s tiskem, těšil se oblibě mezi lidmi a jeho reformy, ač měly své nepřátele, byly podstatným úspěchem při přípravě na válku. Náhle sesazení Hore-Belishy z funkce tedy způsobilo údiv. Nepopíratelným faktem je, že jeho židovský původ byl terčem řady negativních poznámek, jak od členů vlády, tak od členů armády, se kterou musel Hore-Belisha úzce spolupracovat. Toto nepřátelství nicméně nebylo hlavním důvodem pro jeho odvolání. Antisemitské naladění ve vládě se však projevilo záhy, když chtěl Chamberlain Hore-Belishu dosadit na post ministra informací. Proti tomu se postavil konzervativec lord Halifax (1881–1959), v té době ministr zahraničí, když vyjádřil své obavy nad dosazením žida do čela právě Ministerstva informací.²⁷ Halifax jednal na popud svého podřízeného, trvalého podsekretáře Ministerstva zahraničí sira Alexandra Cadogana (1884–1968), který se podle záznamu ve svém deníku takového kroku obával: „žid v čele naší propagandy by znamenal obrovskou katastrofu.“²⁸ Mezi lidmi byla totiž rozšířená konspirační teorie o tom, že válka byla zapříčiněná židovskými machinacemi a vláda se tak chtěla vyhnout jakékoliv podpoře této smyšlené úvaze.²⁹

Zřejmě nejdůležitější postavou britské vlády, která se během války mohla do řešení židovského problému zapojit, byl premiér Winston Churchill. O něm bylo známo, že je přesvědčeným sionistou a že vůči židům nechová nepřátelství. To je zřejmé i

²⁵ Bernard Wasserstein, *Britain and the Jews of Europe 1939-1945* (Londýn a Oxford: Institute of Jewish Affairs and Clarendon Press, 1979), 34.

²⁶ Anthony Eden, Earl of Avon, *The Reckoning: The Memoirs of Anthony Eden, Earl of Avon* (Boston: Houghton Mifflin Co., 1965), 358.

²⁷ A. J. Trythall, „The Downfall of Leslie Hore-Belisha“, *The Journal of Contemporary History* 16, č. 3, *The Second World War: Part 2* (červenec, 1981): 391-411, <http://www.jstor.org> (staženo 16. 3. 2016).

²⁸ David Dilks, ed., *The diaries of Sir Alexander Cadogan, 1938-1945* (New York: G. P. Putnam's Sons, 1972), 242.

²⁹ Aaron L. Goldman, „The Resurgence of Antisemitism in Britain during World War II“, *Jewish Social Studies* 46, č.1 (zima, 1984): 37-50, <http://www.ebscohost.com/> (staženo 30. 5. 2015).

z jeho slov pronesených v rozhovoru s Hitlerovým důvěrníkem Ernstem Hanfstaenglem (1887–1975), jak je zaznamenal ve svých pamětech: „Proč váš šéf tolik rád kvůli Židům? Dovedu pochopit, že má někdo vztek na Židy, kteří někomu ublížili nebo jsou proti jeho vlasti, a chápu také odpor proti nim, jestliže se pokoušejí získat mocenský monopol v jakékoliv sféře života, ale jaký smysl má být zaujat proti člověku jen kvůli jeho původu? Copak může někdo ovlivnit, jak se narodí?“³⁰

Přestože měl Churchill v mnoha věcech poslední slovo a mohl tak ovlivnit některá rozhodnutí týkající se židů, raději se od těchto problémů distancoval a přenechával jejich řešení příslušným ministerstvům.³¹ Na Churchillovi ležela nesmírná odpovědnost za průběh války a je tedy pochopitelné, že řešení některých otázek musel odsunout do pozadí. I tak ale několikrát projevil názor jdoucí proti přesvědčení členů vlády a armády, které bylo zřejmě ovlivněno antisemitismem. Bylo tomu tak i v záležitosti vytvoření židovské armády v Palestině, proti které byli vládní a armádní činitelé. Churchill na ně několikrát naléhal, aby židům dodali zbraně a nechali je bránit území Palestiny, čímž by se navíc uvolnilo několik divizí, které byly v té době rozmístěny na tomto území.³² Obavy vlády, že by sionisté této armády využili po válce k propagandě pro vytvoření samostatného židovského státu, však zvítězily a nakonec tak došlo jen k vytvoření židovské brigády v roce 1944, podílející se na osvobození Evropy.³³

Churchillovým přesvědčením otřásla až nešťastná událost z listopadu roku 1944, kdy dva příslušníci radikální židovské skupiny Lehi zavraždili v Káhiře lorda Moyne (1880–1940), v té době zastávajícího funkci ministerského rezidenta pro Blízký Východ. Útočníci si ho pravděpodobně vybrali za oběť, protože pro ně reprezentoval anti-židovskou politiku bílé knihy z května 1939, která výrazně omezovala imigraci židů do Palestiny. Churchilla, stejně jako další členy vlády, zpráva o smrti politika a přítele zasáhla a jeho náklonnost k sionistům tak poněkud ochladla.³⁴

Antisemitismus mezi britskými politiky tedy očividně existoval a během války se také občas promítal do jejich politické činnosti, ač to bylo nežádoucí. Následující

³⁰ Winston S. Churchill, *Druhá světová válka: I. díl, Blížící se Bouře* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1992), 79-80.

³¹ Michael J. Cohen, *Churchill and the Jews* (Londýn: Frank Cass and Co., 1985), 268.

³² Winston S. Churchill, *Druhá světová válka: II. díl, Jejich nejskvělejší hodina* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993), 400-405.

³³ Wasserstein, Britain, 284-286.

³⁴ Ronen Yitzhak, „‘Who kills shall be killed’: another perspective on the assassination of Lord Moyne in Cairo“, *The Journal of North African Studies* 20, č. 2 (1985): 172-186, <http://www.ebscohost.com/> (staženo 14. 3. 2016).

kapitoly jsou proto věnovány několika problémům spojených s židy, které musela vláda v letech 1939-1945 řešit. Jedná se konkrétně o vlnu židovských uprchlíků mířící z velké části buď do Velké Británie nebo do Palestiny, která byla pod její správou. Další kapitola se zabývá vyobrazováním židů v britských médiích a v posledních dvou kapitolách je vylíčena internace potenciálně nebezpečných cizinců, z nichž většina byla tvořena právě židy a reakce britské vlády na zprávy o holokaustu. V souvislosti s jejich řešením jsou potom sledovány postoje a reakce politiků, které se mnohdy vyznačovaly antisemitismem.

2. Židovská uprchlická vlna

Vlna židovských uprchlíků z Evropy se vytvořila prakticky vzápětí po tom, co Adolf Hitler převzal moc v Německu, jelikož brzy začal zavádět první protižidovská opatření. Po roce 1938 se potom po anšlusu Rakouska přidali k německým uprchlíkům rakouští židé a o rok později také židé z Československa. Možnosti židovských uprchlíků však byly velmi omezené, neboť jen málo států bylo ochotno je přijímat a to ještě v nevelikých počtech. Největší množství židů tak našlo útočiště ve Spojených státech amerických, kde situaci určitým způsobem ovlivňovali vlivní domácí židé, ve Velké Británii a v Palestině, která byla pod britskou správou. Velká Británie tak v letech 1933 až 1939 přijala zhruba 50 000 židovských uprchlíků,³⁵ přičemž během války jich nebylo víc než 10 000.³⁶ Hned po vyhlášení války totiž odmítala přijímat uprchlíky nacházející se v době vypuknutí konfliktu na Němci okupovaném území, protože byli považováni za potenciální nepřátele. Na podzim roku 1941 potom navíc Němci uzavřeli únikové cesty z obsazených států a vlna imigrace tak prakticky ustala.³⁷

Ve vládě Velké Británie ovšem existovaly tendence počty přijímaných uprchlíků omezit mimo jiné kvůli obavám z reakce obyvatel. Lidem se totiž nelíbilo, že by jim židé měli brát pracovní místa a bytové jednotky a také, že by měl být ze státních peněz hrazen jejich pobyt. Hrozila zde proto vlna antisemitismu v britské společnosti. Vláda byla tedy v uplatňování imigrační politiky neoblomná a často si naopak vysloužila kritiku za neochotu přijímat větší počty uprchlíků, kterým v okupované Evropě hrozil nejistý osud. Oficiální politika pro přijímání uprchlíků během války, jak ji formuloval ministr vnitra Morrison, „nepovolovala vstup do země dalším osobám, pokud se nejednalo o výjimečný případ, kdy daný jedinec mohl nějakým způsobem přispět k válečnému úsilí.“³⁸

Herbert Morrison měl při rozhodování o osudu uprchlíků významnou roli, a proto je vhodné podívat se na jeho osobu blíže – byl populárním politikem Labouristické strany a v koaliční vládě Winstona Churchilla získal v květnu 1940 nejdříve místo ministra zásobování a posléze v říjnu téhož roku post ministra vnitra. Jak uvádí jeho životopisci Bernard Donoghue a G. W. Jones, v roce 1935 Morrison navštívil Palestinu a následkem této cesty se z něj stal přesvědčený sionista a

³⁵ Wasserstein, Britain, 7.

³⁶ Ibid., 82.

³⁷ London, Whitehall, 172-175.

³⁸ Ibid., 200-201.

obdivovatel židů. Byl nadšen ze způsobu života a pracovitosti, kterou zde u místních židovských osadníků viděl. Ohromila ho také jejich odhodlanost, díky které se jim podařilo tuto oblast s nehostinnou krajinou ekonomicky pozvednout. Když potom v Německu převzal moc Adolf Hitler a začal pronásledovat židy a praktikovat vůči nim násilí, Morrison na to reagoval prostřednictvím zpráv v tisku, kde chování Hitlera a jeho společníků důrazně odsuzoval.³⁹

S převzetím funkce ministra vnitra na Morrisona padla velká odpovědnost udržet během války celou zemi v pokud možno běžném chodu. Musel se tak potýkat mimo jiné s internací potenciálně nebezpečných cizinců nebo s hrozbami doprovázejícími přijímání židovských uprchlíků. Kromě toho ale musel řešit i případ, kdy jeden z antisemitsky uvažujících poslanců požadoval, aby byla odvolána naturalizace cizinců, kteří byli odsouzení za porušování válečných nařízení. Mělo se jednat o množství židů, kteří profitovali na černém trhu, podkopávajícím válečné snahy Velké Británie. Morrison s tímto návrhem souhlasil a vyjádřil své rozčilení nad těmito lidmi porušujícími zákon. Nechal proto provést šetření, které ale ukázalo, že židovští imigranti nebyli hlavními viníky tohoto problému. Morrison se nicméně rozhodl výsledky tohoto šetření dále nezveřejnit, ač mohly zabránit šíření podobných obvinění. Domníval se totiž, že každá taková snaha vlády chránit židovskou populaci, by právě naopak mohla vyústit v antisemitismus.⁴⁰ Odmítal tedy i zákon postihující útoky na židy a domníval se, že nejlepší obranou před antisemitismem by bylo, kdyby židé svým chováním zajistili, aby nemohli být obviňováni z nepravostí v oblastech, kde pobývali.⁴¹ Morrisonova přehnaná snaha vyvarovat se projevům antisemitismu ve společnosti paradoxně vyústila v pochyby o jeho vlastním postoji v této otázce.

Třebaže Morrison odsuzoval politický antisemitismus jak ve Velké Británii, tak v Německu, stál pevně proti přijímání většího počtu židovských uprchlíků. Kromě ekonomických a strategických důvodů jeho postoj ovlivňovaly právě obavy z antisemitismu v britské společnosti a nedůvěra v židy a jejich chování na britské půdě. Tento tvrdý postoj byl však podporován většinou jeho kolegů a našel jen pár ojedinělých kritiků.⁴² Když tedy v září roku 1942 bylo židovskými zástupci zažádáno o přijetí několika stovek židů z neokupované části Francie, jelikož jim hrozila deportace

³⁹ Bernard Donoghue, a G. W. Jones, *Herbert Morrison: Portrait of a Politician* (Londýn: Weidenfeld and Nicolson, 1973), 255-258.

⁴⁰ Tony Kushner, *Persistence*, 138-140.

⁴¹ Richard Thurlow, „The ‘Jew wise’: Dimensions of British political anti-Semitism, 1918–39“, *Immigrants & Minorities* 6, č. 1 (1987): 44-65, <http://www.tandfonline.com/> (staženo 22. 4. 2016).

na východ, Morrison svolil jen k přijetí 183 dětí, které měly buď příbuzné ve Velké Británii nebo byly sirotky – dětem však nebylo vichystickou vládou povoleno vycestovat a zachráněna tak byla jen část z nich díky podzemním organizacím. Dalším 28 dětem, které měly být přijaty v Palestině, však nechtěl Morrison povolit dočasný vstup do Velké Británie, neboť se obával, že by tato výjimka sloužila jako povzbuzení pro další odchylky od oficiální politiky.⁴³

Mimo to se Morrison obával situace po válce, kdy by uprchlíci v zemi zůstali – odmítl se proto zavázat k udělování státního občanství pro azylanty po skončení války.⁴⁴ Považoval jejich pobyt v zemi za dočasný a kvůli starostem o reakce obyvatel na trvalé usídlení židovských uprchlíků, vůči nim jednal opět neústupně.

Problematická situace panovala i v Palestině, na jejímž území měl být podle sionistů vytvořen samostatný židovský stát. Mířil tam proto velký počet židovských uprchlíků a mezi lety 1933 a 1939 zde našlo útočiště 215 232 imigrantů.⁴⁵ Proti tomu však protestovali arabští obyvatelé a v roce 1936 vyvolali násilné povstání, které požadovalo ukončení židovské imigrace. Vláda Velké Británie se v květnu roku 1939 v podstatě přiklonila na stranu Arabů, když vydala bílou knihu, podle které mělo být v příštích pěti letech postupně přijato 75 000 židovských uprchlíků a další imigrace měla být zakázána, pokud by Arabové nesvolili k opaku.⁴⁶

Legální imigrace byla navíc s příchodem války značně omezená, neboť uprchlíci z okupovaných území měli být považováni za potenciální nepřátele. Povolení k opuštění okupovaných zemí vydávaly německé orgány, existovalo zde tedy nebezpečí špiónů infiltrovaných mezi uprchlíky. Vedoucí oddělení pro Blízký Východ Ministerstva kolonií H. F. Downie se dokonce obával toho, že ilegální imigrace do Palestiny je organizována Židovskou agenturou ve spolupráci s Gestapem a pronesl, že lituje, že „židé nejsou v této válce na druhé straně.“⁴⁷ Downie tak byl zřejmě ovlivněn antisemitsky laděným tiskem, který propagoval názor, že židé ve skutečnosti spolupracují ve válce s Němci a jsou proto také nepřáteli Velké Británie.⁴⁸

⁴² Kushner, *Persistence*, 155-156.

⁴³ London, Whitehall, 200-201.

⁴⁴ Wendy Webster, „Enemies, Allies and Transnational Histories: Germans, Irish, and Italians in Second World War Britain“, *Twentieth Century British History* 25, č. 1, (2014): 63–86, <http://tcbh.oxfordjournals.org> (staženo 3. 4. 2016).

⁴⁵ Wasserstein, *Britain*, 12.

⁴⁶ *Ibid.*, 12-20.

⁴⁷ Kushner, *Persistence*, 152.

⁴⁸ *Ibid.*, 152-153.

Ilegální imigrace do Palestiny však pokračovala až do doby, kdy Němci uzavřeli únikové cesty. Často se ale neobešla bez obětí – židé prchali na lodích z přístavů jihovýchodní Evropy, přičemž podmínky na těchto lodích byly značně nelidské a vždy existovala hrozba potopení. Ministerstvo kolonií se tyto uprchlíky snažilo od cesty všemožně odradit, ale jejich úsilí se mýjelo účinkem. V jednom případě bylo rozhodnuto, že pasažérům takových tří lodí nebude dovoleno se vylodit v Palestině a budou internováni na Mauriciu. Když se Churchill dozvěděl o tomto plánu, kdy měli být židé v podstatě umístěni do koncentračních táborů na vzdáleném ostrově, zasáhl a proti rozhodnutí Ministerstva kolonií protestoval. Větší části ze zhruba 4000 pasažérů tak bylo po řadě dalších komplikací nakonec umožněno zůstat v Palestině, 1580 židů však bylo i přesto deportováno.⁴⁹ Neoblomný přístup ministerstva kolonií v otázce židovské imigrace byl dokonce kritizován ostatními členy vlády, jelikož lidé, kterým se podařilo se k palestinským břehům dostat, za sebou většinou měli strastiplnou minulost.

Politika Velké Británie vůči židovské imigraci byla nekompromisní a sama o sobě působila jako nepřátelská vůči židům. V potaz je však třeba vzít, že členové vlády Velké Británie byli nuceni upřednostňovat potřeby svých obyvatel a své válečné zájmy a také, že za evropské židovstvo necítili žádnou zodpovědnost.⁵⁰ V důsledném prosazování této politiky se potom u politiků mnohdy promítlo i jejich vlastní antisemitské smýšlení.

⁴⁹ Wasserstein, Britain, 61-74.

⁵⁰ London, Whitehall, 172.

3. Židé v médiích

Židé během druhé světové války představovali zvláštní skupinu, jelikož byli hlavním cílem nacistické vyhlazovací politiky. Židovský problém tvořil důležitou součást německé nacistické propagandy a Velká Británie se proto na druhé straně snažila na židovskou problematiku v médiích nijak zvláště neupozorňovat a židy jako samostatnou skupinu vůbec nevyzdvihovat. Tato kapitola se tedy pokouší nalézt odpovědi na otázky, jaké metody vláda Velké Británie v této věci uplatnila a jaké postoje v tomto případě zastávali někteří z britských politiků.

Členové vlády Velké Británie se snažili, aby židé nebyli v médiích během války vůbec zmiňováni. Měli pro tento přístup hned několik důvodů – jednak zde existovala hrozba vlny antisemitismu v britské společnosti, které se chtěli vyhnout, jednak nechtěli podporovat představu „židovské války“ vedené kvůli židovským zájmům. Mimo jiné se obávali, že by přílišný zájem médií o potíže židů během války mohl vyvolat nespokojenost společnosti s nečinností vlády ve věci záchrany židů z okupované Evropy.

Již před válkou bylo členy zatím ještě oficiálně nefungujícího Ministerstva informací rozhodnuto, že pro židy nebude mimo oblast Palestiny vyhrazena žádná zvláštní propaganda.⁵¹ V praxi to znamenalo, že židé nebyli zmiňováni jako samostatné etnikum, ale počítali se mezi státní příslušníky jednotlivých zemí – pokud tedy britský tisk psal o obětech některých nacistických vyhlazovacích táborů, pravděpodobně zmiňoval jen například počty polských obětí, což bylo poněkud zavádějící, pokud většinu z nich tvořili židé.

V průběhu války se k vládě Velké Británie dostávaly zprávy o plánu nacistů vyhladit veškeré evropské židovstvo a o jeho úspěšném provádění ve velkém měřítku. V tisku se však tyto informace objevovaly spíše zřídka, a pokud se do některých novin dostaly, nebyly uveřejněny na titulní stránce, ale nacházely se uvnitř novin, mezi dalšími méně významnými články, tak aby jim čtenář nekladl příliš velkou pozornost.⁵² Bylo tomu tak díky ministru informací Brendanovi Brackenovi (1901–1958), který následoval oficiální politiku vlády v této věci a využíval dobrovolné cenzury k jejímu

⁵¹ Michael Fleming, *Auschwitz, the Allies and Censorship of the Holocaust* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), 47.

⁵² Fleming, *Auschwitz*, 2.

prosazení.⁵³ Konzervativec Brendan Bracken se stal ministrem informací v roce 1941, ale už dlouho předtím se těšil důvěře a přátelství premiéra Churchilla.⁵⁴ Bracken tak dostal při vedení ministerstva volnou ruku a přestože měl stejně jako Churchill k židům kladný vztah,⁵⁵ ve své funkci je nijak nezvýhodňoval.

Kromě zpráv o holokaustu řešila vláda také antisemitské útoky některých periodik. V březnu roku 1943 se například v týdeníku *The People* objevil článek spojující aktivity židů na černém trhu ve Velké Británii a jejich (znepokojivé) chování v protiletadlových krytech s neochotou vlády přijmout plán na záchranu židovských uprchlíků z okupované Evropy. Jelikož se nejednalo o první článek, kde byly aktivity židů spojeny s nečinností Velké Británie při jejich záchraně, obrátila se Rada zástupců britských židů na Brackena s žádostí o vyřešení tohoto problému.⁵⁶ Bracken se však odmítl v tomto případě angažovat a jakkoliv proti antisemitismu zasahovat. Podle něj by totiž boj proti antisemitismu „napáchal více škod, než by přinesl užitku.“⁵⁷ Rada zástupců se proto neobrátila s prosbou o pomoc ani na ministra vnitra Herberta Morrisona, jelikož jeho neoblomný postoj v nezasahování proti antisemitismu jim byl už dobře znám.⁵⁸

Útoky proti židům v tisku nebyly díky opatřením Ministerstva informací obzvláště časté. Vzдорovitým periodikům totiž hrozilo, že budou v případě podkopávání válečných snah zakázány nebo jim mohl být jednoduše snížen příděl papíru, na jehož distribuci během války dohlíželo právě Ministerstvo informací.⁵⁹ Zajímavé je, že na židy útočil mimo jiné i tisk, který ovládali lidé z britské vlády – jednalo se o mediální impérium lorda Beaverbrooka a časopis *Truth*, za kterým stál sir George Joseph Ball.

Lord Beaverbrook (1879-1964) byl podnikatel kanadského původu, který v Churchillově válečném kabinetu vystřídal několik ministerských postů, mimo jiné ministra letecké výroby nebo ministra zásobování. Kromě politické kariéry však měl lord Beaverbrook vliv v britské společnosti ještě díky svým novinám *Daily Express*,

⁵³ Aaron L. Goldman, „Press Freedom in Britain during World War II“, *Journalism History* 22, č.4, (zima, 1997): 146-155, <http://www.ebscohost.com/> (staženo 25. 4. 2016).

⁵⁴ Martin Gilbert, *Winston Churchill - The Wilderness Years: Speaking out Against Hitler in the Prelude to War* (Londýn: Tauris Parke Paperbacks, 2012), 45.

⁵⁵ Meier Sompolinsky, *Britain and the Holocaust: The Failure of Anglo-Jewish Leadership?* (Eastbourne: Sussex Academic Press, 1999), 112.

⁵⁶ Sompolinsky, *Britain*, 112.

⁵⁷ Kushner, *Persistence*, 139.

⁵⁸ Sompolinsky, *Britain*, 112.

⁵⁹ Fleming, *Auschwitz*, 48-52.

Sunday Express a londýnskému *Evening Standard*, které obvykle skrze své editory odrážely názory a postoje svého vlastníka.⁶⁰

Lord Beaverbrook neměl vůči židům obzvláště kladný vztah, což prokázal ještě před válkou v roce 1938 svým výrokem v dopisu: „Oni [židé] to tak nemyslí. Nevědomky nás ale vtahují do války. Jejich politický vliv nás posouvá tímto směrem.“⁶¹ Výrok odhaluje rovnou dva rozšířené předsudky, jež vůči židům autor chová – že ovládají komunikační prostředky a mají tedy nevídaný vliv i na politické dění, a také představu „židovské války“ vyvolané právě vlivem židů.

Beaverbrookovy noviny se potom jak před válkou, tak během války vyjadřovaly velmi antisemitsky. Vedly kampaň především proti židovským uprchlíkům, a to i v měsících po začátku války, kdy tak podněcovaly společnost ke schválení masové internace cizinců, která potom skutečně proběhla.⁶² Po válce se však překvapivě v *Sunday Express* objevil článek o mladých židech uvízlých v Belsenu, bývalém německém vyhlazovacím táboře, bez jakýchkoliv možností a výzva pro britské občany, aby tyto židy zaměstnali jako domácí služebnictvo. Zpráva byla vydána na popud Maxe Aitkena, Beaverbrookova syna, a ačkoliv Ministerstvo vnitra odmítlo tyto osoby do Velké Británie přijmout, redakce obdržela tisíce dopisů od lidí ochotných je zaměstnat.⁶³

Jelikož Beaverbrookovy noviny odrážely jeho názory, je možné tvrdit, že ve 30. letech i během války inklinoval k antisemitismu. Články samozřejmě psali různí autoři, Beaverbrook jako majitel ale mohl útoky na židy zastavit, což neučinil. Podle stejného předpokladu je možné konstatovat, že po válce a pravděpodobně po odhalení nacistických vyhlazovacích táborů se jeho postoj k židovským uprchlíkům změnil.

Sir George Joseph Ball (1885-1961) vlastnil majoritní podíl novin *Truth*, které během války také útočily proti židům. Ball byl ve 20. letech součástí bezpečnostní služby MI5, kde upoutal pozornost členů Konzervativní strany a v roce 1930 tak byl dosazen do vedení jejich nově vzniklého výzkumného oddělení. Zároveň se stal blízkým přítelem Nevilla Chamberlaina, se kterým zřejmě sdílel nejen oblibu v rybaření, ale i názory.⁶⁴ Ball Chamberlaina všemožně podporoval a v roce 1936 potom buď sám nebo s podporou konzervativců tajně zakoupil žurnál *Truth* s úmyslem propagovat skrze něj

⁶⁰ Fleming, Auschwitz, 50.

⁶¹ Shlomo Aronson, *Hitler, the Allies and the Jews* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 12.

⁶² Kushner, Persistence, 143-144.

⁶³ London, Whitehall, 269.

Chamberlainovy postoje, které mnohdy šly i proti oficiální politice Chamberlainovy vlády.⁶⁵

Kromě toho se však v novinách po dobu vlastnictví Ballem objevovaly také silně antisemitské názory. Noviny vedly například kampaň proti židovskému ministrovi války Hore-Belishovi, jehož úspěšné reformy v armádě nekorespondovaly s politikou appeasementu Chamberlaina, kterou premiér vyznával i po začátku války. *Truth* se tedy po dobu několika měsíců o Hore-Belishovi negativně vyjadřoval a zdůrazňoval jeho židovský původ, dokud nebyl ze své funkce odstraněn.⁶⁶

Žurnál *Truth* podněcoval vášně proti židům obecně, ale zaměřoval se hlavně na uprchlíky, které prohlašoval za potenciální podvratné živly.⁶⁷ Dále židy považoval za nebezpečnou sílu ve společnosti a cizince, ať už do Velké Británie přicestovali nedávno, nebo před několika stoletími.⁶⁸ Podobné názory se v žurnálu objevovaly od jeho zakoupení Ballem, prostor k vyjádření zde totiž dostávali přední britští antisemité.⁶⁹ Útoky proti židovským uprchlíkům potom pokračovaly i po dobu podivné války, kdy už byly sice počty židů přicházející do Velké Británie nižší, vzrostlo však nebezpečí německé invaze na ostrovy a uprchlíci tak byli označováni za potenciální pátou kolonu. Tato nařčení přispěla k vyvolání paniky ve společnosti, ale i ve vládě, která nakonec vedla k masové internaci uprchlíků, o které bude napsáno více v další kapitole.

Vzhledem k tomu, že *Truth* byl považován za respektovaný týdeník a měl poměrně velkou čtenářskou základnu i přesto, že byl k dostání pouze skrze předplatné, zajímali se o jeho protižidovské útoky někteří poslanci. V říjnu roku 1941 tak proběhla debata v Dolní Sněmovně, kdy požadovali zákaz týdeníku.⁷⁰ Ministr vnitra Herbert Morrison považoval takový zásah za přílišné omezení svobody tisku, k zákazu tudíž nedošlo.⁷¹ Díky tomu, že při debatách začalo vyplývat na povrch spojení mezi *Truth* a

⁶⁴ R. B. Cockett, „Ball, Chamberlain and Truth“, *The Historical Journal* 33, č. 1 (březen, 1990): 131-142, <http://www.ebscohost.com/> (staženo 22. 4. 2016).

⁶⁵ Cockett, Ball, 131-142.

⁶⁶ Claire Hirshfield, „The Tenacity of Tradition: Truth and the Jews 1877-1952“, *Patterns of Prejudice* 28, č. 3-4 (1994): 67-85, <http://www.ebscohost.com/> (staženo 22. 4. 2016).

⁶⁷ David Cesarani, Tony Kushner, „Alien Internment in Britain During the Twentieth Century: An Introduction“ in *The Internment of Aliens in Twentieth Century Britain*, eds. David Cesarani, Tony Kushner (Londýn: Frank Cass, 1993), 1-22.

⁶⁸ Kushner, Persistence, 81.

⁶⁹ Hirshfield, The Tenacity, 67-85.

⁷⁰ Archiv Hansard, House of Commons, Commons Sitting, 15 October 1941, „Civil Defence (\"TRUTH\")“, http://hansard.millbanksystems.com/commons/1941/oct/15/civil-defence-truth#S5CV0374P0_19411015_HOC_416 (staženo 8. 5. 2016).

⁷¹ Kushner, Persistence, 82.

Konzervativní stranou, se však Ball urychleně zbavil svého podílu v novinách, aby zabránil případnému skandálu.⁷²

Postoje *Truth* odhalují nejenom antisemitské naladění Balla, ale také premiéra Chamberlaina. Ball měl nad obsahem týdeníku plnou kontrolu, není tedy pochyb, že se s ním ztotožňoval. Spojení Balla s antisemitským žurnálem je navíc skandální díky faktu, že Ball byl v roce 1940 dosazen do Swintonovy komise, která měla za úkol usměrňovat provádění masové internace uprchlíků. Premiér Neville Chamberlain choval vůči židům předsudky,⁷³ a o tom, že schvaloval obsah časopisu není pochyb – v dopisech svým sestřím jim často *Truth* doporučoval a odkazoval je na některé články.⁷⁴

Politika vlády Velké Británie byla pragmatická a neoblomná i ve věci prezentování židovských záležitostí v médiích. Přestože vztah ministra informací Brackena k židům byl kladný, v prosazení jejich zájmů se ve funkci ministra nijak neangažoval a následoval oficiální politiku. Poměrně překvapivě však působí zjištění, že antisemitské útoky jdoucí proti válečným snahám Velké Británie, přicházely i z tisku vlastněného lidmi z vlády.

⁷² Hirshfield, *The Tenacity*, 67-85.

⁷³ London, *Whitehall*, 33.

⁷⁴ Cockett, *Ball*, 131-142.

4. Internace cizinců

Internace nepřátelských cizinců během druhé světové války je jednou z temných kapitol v dějinách Velké Británie. Skutečnost, že britská vláda nepřijala více židovských uprchlíků z nacisty okupované Evropy, politici ospravedlňovali ekonomickými důvody a obavami z německých agentů infiltrovaných mezi utečenci. V případě internace přistěhovalců nepřátelské národnosti však vzbuzují motivy členů vlády i dnes otázky a pochybnosti, jelikož došlo k zadržení nejenom fašistických sympatizantů, ale také velkého počtu osob židovského původu. Někteří z těchto zadržených si navíc v minulosti prošli německými koncentračními tábory a tato zkušenost v zemi, kterou považovali za bezpečné útočiště, pro ně byla obzvláště traumatická. Tato kapitola se tedy pokouší představit problematiku internace ve Velké Británii během druhé světové války a shrnout důvody, které vedly k rozhodnutí britské vlády provést opatření v masovém měřítku a také postoje některých konkrétních politiků v této věci.

Prostředek masové internace cizinců byl ve Velké Británii použit již za první světové války, kdy v zemi propukla hysterie kvůli strachu z nepřátelských špiónů a došlo tak k zadržení 30 000 Němců a dalších 10 000 jich bylo vyhoštěno.⁷⁵ Vláda Velké Británie se chtěla tomuto opatření v dalším potenciálním konfliktu vyhnout z ekonomických důvodů a uvažovala proto raději o hromadném vyhoštění osob nepřátelské národnosti.⁷⁶ Když však do země začala proudit vlna židovských uprchlíků z Německa a následně Rakouska, bylo potřeba tuto strategii přehodnotit, jelikož návrat židů zpět do jejich vlasti by nebyl z humanitárního hlediska možný. V roce 1939, v měsících před vypuknutím války, bylo tudíž rozhodnuto, že internace nebude uvedena automaticky se začátkem konfliktu, ale bude připraven několik táborů schopných pojmout až 18 000 lidí a dominia budou požádána o případnou pomoc v podobě přijetí dalšího počtu internovaných.⁷⁷

V počátečních měsících války se vláda skutečně použití masové internace vyhnula a to hned z několika důvodů. Předně zde nebyl tlak veřejnosti, který by ji nutil přistoupit k tomuto kroku. Nebezpečí německé invaze se v období podivné války zdálo vzdálené a britští obyvatelé tak necítili potřebu segregovat osoby německé a rakouské

⁷⁵ Gavin Schaffer, „Re-Thinking the History of Blame: Britain and Minorities during the Second World War“, *National Identities* 8, č. 4, (prosinec, 2006): 401-419, <http://www.ebscohost.com/> (staženo 3. 4. 2016).

⁷⁶ Cesarani, Introduction, 3-4.

⁷⁷ Wasserstein, Britain, 83-84.

národnosti, neboť si uvědomovali, že většinu jich tvoří židovští uprchlíci.⁷⁸ Dále zde hrálo roli přesvědčení tehdejšího ministra vnitra Johna Andersona (1882-1958), že masová internace není za daných okolností vhodným opatřením. Anderson v září roku 1939 prohlásil, že věří „ve všeobecnou snahu vyhnout se zacházení jako s nepřáteli s těmi, kdož jsou ve skutečnosti přátelé této země, která jim poskytla azyl.“⁷⁹ Zvolil proto řešení, které mělo zachovat hodnoty britské liberální demokracie i za války a nechal ustavit lokální tribunály, jež měly jednotlivě prošetřit všechny Němce a Rakušany ve Velké Británii. Tribunály rozdělily šetřené osoby do tří odlišných kategorií: A – měly být internovány, B – nepodléhaly internaci, ale podléhaly restrikcím a C – nepodléhaly internaci, ani restrikcím. Do první kategorie bylo zařazeno jen několik stovek cizinců, zatímco velká většina vyšetřovaných připadla do poslední kategorie.⁸⁰ Tento způsob byl tedy spravedlivější a příznivý pro židovské uprchlíky, kteří mohli prokázat svou bezúhonnost a antipatii k nacistickému Německu a vyhnout se tak internaci.

Již v této době však existovali agitátoři, kteří volali po použití prostředku masové internace. V mnoha případech se jednalo o antisemitsky smýšlející jedince využívající rozšířené předsudky a konspirace k vyvolání strachu mezi obyvateli. Nebezpečná agitace se objevovala v tisku, a to nejenom v marginálních žurnálech radikálů, ale také v prestižních denících s velkou čtenářskou základnou. Významným nositelem protižidovských nálad bylo například mediální impérium lorda Beaverbrooka a pravicové noviny *Truth*, v jejichž čele stál sir George Joseph Ball.⁸¹ Anderson na tuto štváčskou kampaň reagoval s obavami – svému otci v březnu roku 1940 napsal: „Noviny se snaží vzbudit (negativní) pocity k přistěhovalcům. Budu s tím muset něco udělat nebo budeme vtaženi do provádění zbytečně opresivní politiky. Ve válečném čase je velmi jednoduché vyvolat paniku.“⁸²

Na jaře roku 1940 však Německo zaútočilo na západní Evropu a jeho svižný postup vyděsil nejen britské obyvatelstvo, ale i samotné členy vlády. Pád Norska a Nizozemí potom vyvolal ve Velké Británii až hysterii, když se začaly šířit zvěsti, že za

⁷⁸ Schaffer, *Re-Thinking*, 401-419.

⁷⁹ Tony Kushner, „Clubland, Cricket Tests and Alien Internment, 1939-40“ in *The Internment of Aliens in Twentieth Century Britain*, eds. David Cesarani, Tony Kushner (Londýn: Frank Cass, 1993), 79-101.

⁸⁰ Wasserstein, *Britain*, 84-85.

⁸¹ Kushner, *Clubland*, 82.

⁸² Wasserstein, *Britain*, 86.

rychlou porážku mohla pátá kolona nepřátelské národnosti v těchto zemích.⁸³ Názor obyvatelstva na potřebu opatření masové internace se tak s přiblíženou hrozbou německé invaze okamžitě proměnil a nová koaliční vláda pod vedením Winstona Churchilla ji sdílela – v průběhu května a června 1940 bylo internováno 25 000 osob nepřátelské národnosti, z nichž většinu tvořili židovští uprchlíci.⁸⁴ Churchill si nespravedlnost tohoto opatření uvědomoval a v červnu 1940 v Dolní sněmovně pronesl: „Vím, že je zde spousta lidí postižených našimi nařízeními, kteří jsou ve skutečnosti oddanými nepřáteli nacistického Německa. Je mi jich velmi líto, ale nemůžeme v současné situaci, pod nynějším stresem, činit rozdíly, které bychom chtěli.“⁸⁵

Andersonův názor na masovou internaci zůstal nezměněn i přes hrozbu invaze a uvedl ji tedy do pohybu proti svému přesvědčení. Mezi propagátory této politiky ale naopak patřily vojenské a bezpečnostní síly, které v uprchlících viděly pouze potenciální nepřátele.⁸⁶ Jelikož Churchill s bezpečnostním opatřením také souhlasil, dal bývalému premiérovi a v tehdejší době lordovi předsedovi rady Nevillovi Chamberlainovi za úkol ustavit komisi, která by internaci uspíšila. Chamberlain tak dal vzniknout Výkonnému výboru domácí obrany (a bezpečnosti), známému jako Swintonova komise, který fungoval nezávisle na vládním kabinetu či parlamentu a seznam jeho členů byl v podstatě tajný.⁸⁷ Tento výbor měl eliminovat hrozbu páté kolony ve Velké Británii, mezi jeho členy však bylo možné najít i sira George Josepha Balla, který zastával funkci zástupce předsedy a několik dalších antisemitsky smýšlejících osob.⁸⁸ Ball a jeho spolupracovníci zde dostali příležitost zbavit se židovských přistěhovalců, kterých se tolik obávali a proti kterým chovali předsudky.

O náplň práce Swintonovy komise a její složení se zajímali britští poslanci v srpnu roku 1940. Premiér Churchill je však odbyl odpovědí, že se jedná o oddělení tajné služby zabývající se činností páté kolony a není proto vhodné, aby podrobnosti

⁸³ Aaron L. Goldman, „Defence Regulation 18B: Emergency Internment of Aliens and Political Dissenters in Great Britain during World War II“, *Journal of British Studies* 12, č. 2 (květen, 1973): 120-136, <http://www.jstor.org> (staženo 3. 4. 2016).

⁸⁴ Schaffer, Re-Thinking, 401-419.

⁸⁵ John W. Wheeler-Bennett, *John Anderson, Viscount Waverley* (New York: St. Martins Press, 1962), 242.

⁸⁶ Kushner, Persistence, 145.

⁸⁷ Ernest Robert Zimmermann et al., *The Little Third Reich on Lake Superior: A History of Canadian Internment Camps* (Edmonton: The University of Alberta Press, 2015), 32.

⁸⁸ Cesarani, Internment of Aliens, 91-92.

znala veřejnost.⁸⁹ Během května a června roku 1940 tak byla díky této komisi internována zhruba jedna třetina obyvatelstva nepřátelské národnosti, a to za využití neprofesionálních praktik, jako například náhodné selekce. Přestože tedy bylo přistoupeno i k hromadné internaci osob z kategorie C, někteří se jí mohli vyhnout díky vlivným přátelům nebo jednoduše díky náhodě. Skutečnost, že k masové internaci bylo přistoupeno bez možnosti veřejné debaty však potvrzuje domněnku, že se ve Velké Británii nacházeli jedinci, kteří byli rozhodnutí zbavit společnost židovské přítomnosti.⁹⁰

Panika z britské společnosti ovšem zmizela stejně rychle jako se objevila, když okamžitá hrozba německé invaze opadla a začaly se šířit zprávy o nelidském zacházení s internovanými, kteří byli často ponižováni. Velkou část internovaných potom tvořili židovští uprchlíci, a protože v táborech nebyli odděleni od fašistických sympatizantů, vznikaly zde často nepříjemné situace.⁹¹ Rozhodující zprávou, která změnila názor společnosti na masovou internaci, bylo zřejmě potopení lodě *Arrandora* na začátku června. Loď přepravovala zadržené osoby do internačního tábora v Kanadě. Při této tragédii zahynulo několik stovek internovaných, přičemž spoustu z nich byli židé a jiní přistěhovalci z kategorie C – ti, o kterých před pár měsíci tribunály rozhodly, že nepředstavují pro Velkou Británii žádné nebezpečí.⁹²

V říjnu roku 1940 dostal nově jmenovaný ministr vnitra Herbert Morrison za úkol napravit chyby učiněné ve spěchu a panice. Morrison jako vyznavač liberálních hodnot vzal toto poslání velmi vážně a kvapného rozhodnutí vlády, které poškodilo i nevinné židy, litoval i ve své autobiografii.⁹³ Došlo tedy k přehodnocení jednotlivých případů a začalo propouštění. Morrison neprodleně rozhodl o osvobození eminentních umělců a vědců, univerzitních studentů a dalších, kteří pobývali ve Velké Británii alespoň 20 let a další propouštění následovalo. Se stejným zájmem se však Morrison angažoval i v přehodnocování případů osob zadržených pod nařízením 18B – to bylo namířeno proti osobám ohrožujícím veřejnou bezpečnost nebo obranu království. Jednalo se především o britské fašisty, kteří však byli zadrženi bez soudu.⁹⁴ Herbertu

⁸⁹ Archiv Hansard, House of Commons, Commons Sitting, 15 August 1940, „Swinton Committee“, http://hansard.millbanksystems.com/commons/1940/aug/15/swinton-committee#S5CV0364P0_19400815_HOC_241 (staženo 8. 5. 2016).

⁹⁰ Kushner, Clubland, 92-93.

⁹¹ Ibid., 104-108.

⁹² London, Whitehall, 170.

⁹³ Herbert Morrison, *An Autobiography by Lord Morrison of Lambeth* (Londýn: Odhams Press, 1960), 219.

⁹⁴ Donoghue, Herbert Morrison, 302-303.

Morrisonovi tak šlo především o zachování liberálních hodnot ve Velké Británii a nezasazoval se tak jen za práva židovských uprchlíků, ale také britských fašistů.

Internace cizinců provedená v masovém měřítku nepochybně narušuje populární obraz demokratické a liberální Velké Británie osamoceně bojující ve válce proti nacistickému Německu a jeho porušování lidských práv. Ačkoliv se Ministerstvo vnitra po opadnutí strachu z německého vyloďení vynasnažilo tuto chybu napravit, nešťastnou skutečností zůstává, že jí v první řadě nezabránilo. Přesvědčení Johna Andersona o nesprávnosti masové internace a jeho varování nebylo dostatečné a prostor tak dostalo nerozvážené jednání dalších členů vlády podpořené strachem z invaze a paranoiou ohledně páté kolony. Sám Churchill se v tomto případě nechal strhnout panikou a jeho rozhodnutí ustavit komisi, která měla ve věci internace v podstatě volnou ruku se dá označit za chybu. Přestože úplné složení Swintonovy komise není dodnes známo, je zřejmé, že například Chamberlainův blízký spolupracovník sir George Joseph Ball zde mohl prosadit svůj antisemitský postoj, jež prosazoval i ve svých novinách *Truth* a přispět tak k odsunutí židovských uprchlíků z britské společnosti. Nepozornost předních britských politiků tak v tomto případě umožnila ovlivnění důležitých vládních rozhodnutí antisemitismem svých spolupracovníků. Za dané situace se jedná o politováníhodné pochybení, neboť masová internace nepříznivě ovlivnila životy židovských uprchlíků a ačkoliv byla tato zkušenost nesrovnatelná s hrůzami, kterým čelili židé v okupované Evropě, negativně poznamenala hodnocení vztahu Velké Británie k židovským uprchlíkům za druhé světové války.

5. Holokaust

Velká Británie zůstala ve válce proti Hitlerově Německu jako jediná svobodná země v Evropě, což s sebou neslo také nutnost postavit se nějakým způsobem k nacistickému plánu vyhladit evropské židovstvo. Tato kapitola se tedy zabývá reakcí vlády a jejích jednotlivých politiků na problematiku holokaustu.

Nejdříve je důležité zdůraznit tehdejší smýšlení politiků – Velká Británie byla ve válce a jejím primárním cílem bylo zvítězit, což by v důsledku vedlo k osvobození židů. Plány židovských zástupců na záchranu svých spoluvěrců se tak u členů vlády často setkaly s neúspěchem, neboť nebyly v souladu s válečnými snahami a cíli. Členové vlády Velké Británie nepociťovali odpovědnost za evropské židy a snažili se židovský aspekt ve válce nezveličovat. Pokud zde neexistoval tlak veřejnosti, je pravděpodobné, že plány na osvobození židů z okupované Evropy byly odsouzeny k zamítnutí.

Zprávy o masovém vraždění židů nacisty se do Velké Británie dostávaly už v průběhu války. Zpracování těchto zpráv však nebylo jednoduché především díky nedůvěře. Sir Alexandr Cadogan, trvalý podsekretář Ministerstva zahraničí, již v září roku 1939 vyjádřil své pochyby nad svědectvím židů o podmínkách v německých koncentračních táborech: „Hrůzostrašné zprávy o německých koncentračních táborech pochází od židů samotných, kteří jsou naprosto nespolehliví svědkové.“⁹⁵ Nedůvěra vůči takovým svědectvím na Ministerstvu zahraničí potom přetrvávala celou válku a to i pokud nebyli zrovna svědky židé. Pro mnoho lidí bylo obtížné představit si rozměr a hrůzu utrpení, o kterém svědectví zpravovala, neboť to bylo jednoduše nad lidské chápání.⁹⁶

Když se však zvěsti o masových vraždách židů v okupované Evropě začaly množit a přidal se k nim tlak židovských zástupců, spojenecké vlády v prosinci roku 1942 rozhodly o vydání deklaráce, která odsuzovala nacistické vraždění židů, s příslibem, že viníci budou po skončení války potrestáni.⁹⁷ Ve Velké Británii deklaráci 17. prosince 1942 přednesl ministr zahraničí Anthony Eden v Dolní sněmovně. Nejdříve se však deklaráci přednést zdráhal, neboť nechtěl být spojován s židovskými záležitostmi.⁹⁸

⁹⁵ Kushner, Persistence, 157.

⁹⁶ Fleming, Auschwitz, 13-14.

⁹⁷ London, Whitehall, 203.

⁹⁸ Kushner, Persistence, 158.

Jako ministr zahraničí však Eden často přijímal delegace židovských zástupců přicházejících s žádostmi o pomoc evropským spoluvěrcům a s židovskými záležitostmi se tak musel potýkat poměrně frekventovaně. Bylo tomu tak i díky Churchillově rozhodnutí, že se nebude po dobu války zabývat židovskými záležitostmi a hlavní slovo v této věci tak předal právě Edenovi.⁹⁹ Plány na záchranu židů Eden většinou odmítal – nabízí se tedy otázka nakolik se jednalo o jeho vlastní neochotu a nakolik jen následoval oficiální politickou linii.

V březnu roku 1943 se například Eden ve Washingtonu setkal s předsedy Sdružené krizové komise pro věci evropského židovstva, kteří na Edenovi požadovali vydání deklaraace vyzývající Hitlera, aby nechal evropské židy odejít z okupované Evropy. Na to Eden odvětil, že je to „fantasticky nemožné.“ Dále také odmítl jejich požadavky na přemístění uprchlíků z neutrálního Portugalska a Španělska do Palestiny a pomoc Bulharským židům dostat se do Turecka s prostým konstatováním – „Turecko nechce žádné další vaše lidi.“¹⁰⁰

Ve spoustě dalších případech bylo potom Edenovo chování vlídnější a jeho odpovědi omluvnější, i tak byly ale většinou záporného charakteru. Dne 27. března 1943 například Eden jednal s americkým prezidentem Franklinem D. Rooseveltem (1882-1945), ministrem zahraničí Cordellem Hullem (1871-1955) a podsekretářem Ministerstva zahraničí Sumnerem Wellesem (1892-1961) o židech z jihovýchodní Evropy, kterým hrozila exterminace, pokud se nedostanou z okupovaného území pryč. Američané na něj tlačili, aby se k věci vyjádřil a Eden tedy prohlásil, že je potřeba „postupovat velmi obezřetně s nabídkami na přijmutí všech židů ze země.“ Američanům poté sdělil své obavy z reakce Hitlera na záchranu většího počtu židů spojenci, jelikož by se mohl rozhodnout zbavit se všech evropských židů propuštěním a předáním do rukou spojenců, což by je postavilo do trapné situace.¹⁰¹

Z uvedených příkladů je zřejmé, že Eden prosazoval politiku vlády neoblomně, zřejmě také díky vlastnímu přesvědčení o její správnosti. Ačkoliv Eden nacistické násilí páchané na židech stejně jako další členové vlády odsuzoval,¹⁰² nebyl ochotný přijímat uprchlíky do Velké Británie či Palestiny. Jeho osobní sekretář Oliver Harvey (1893-1968) si o svém nadřazeném zapsal do deníku, že je v této věci nepohnutelný – „miluje

⁹⁹ Michael J. Cohen, „Churchill and the Jews: The Holocaust“, *Modern Judaism* 6, č. 1 (únor, 1986): 27-49, <http://www.jstor.org> (staženo 24. 4. 2016).

¹⁰⁰ Richard Breitman, „The Allied War Effort and the Jews, 1942-1943“, *Journal of Contemporary History* 20, č. 1 (leden, 1985): 135-156, <http://www.jstor.org> (staženo 24. 4. 2016).

¹⁰¹ Wasserstein, *Britain*, 188.

Araby a nesnáší židy.“¹⁰³ Edenův postoj vůči židům byl tudíž nepřátelský, oficiální rozhodnutí vlády ale zřejmě výrazně neovlivnil, neboť zde existovaly i důležité faktory strategického charakteru.

Na ministerstvu zahraničí se však nacházelo více jedinců s předsudky vůči židům. Byl mezi nimi překvapivě i zastánce židovských práv v Palestině Oliver Harvey, který se domníval, že za antisemitismus si mohou židé sami a jsou „svými vlastními nepřáteli díky svému chování jako je hromadění potravin a evakuování se na ta nejlepší místa.“¹⁰⁴ Ještě výrazněji se potom proti židům vyslovoval Cadogan, jak již bylo možné v této práci několikrát zaznamenat. Mimo jiné se však v roce 1942 vyjádřil i proti přijetí židovských dětí z neokupované části Francie, protože mu to nepřišlo v daný čas vhodné.¹⁰⁵ Cadogan tak zřejmě chtěl dát najevo souhlas s tehdejší politickou linií, jež odmítala pokusy o záchranu většího počtu uprchlíků, aby nedošlo k vytvoření precedentu a nepodporovala upřednostňování židovských uprchlíků nad ostatními.

Během války se ovšem objevila další možnost, jak židům na území okupovaném Německem pomoci. Kromě jejich záchrany a přijetí do některé z neutrálních nebo spojeneckých zemí, zde byl také návrh na bombardování vyhlazovacího tábora Osvětim nebo alespoň k němu vedoucích kolejí. Plán byl velmi aktuální v letních měsících roku 1944, kdy se do Velké Británie dostal obsah Vrbovy a Wetzlerovy zprávy odhalující pravý účel tábora.¹⁰⁶ Návrh na bombardování tábora se 27. června 1944 dostal i k Churchillovi. Premiér po několika dnech napsal Edenovi: „Vy a já jsme v naprosté shodě. Dostaňte z RAF, co můžete a odvolejte se na mě, pokud to bude potřeba.“ Eden se tedy obrátil na letectvo, které žádost prozkoumalo a po několika dnech Edena informovalo o nemožnosti provedení tohoto plánu a celá záležitost tím byla vyřízena.¹⁰⁷ Ačkoliv tak Churchill i Eden projevíli o tento projekt nadšený zájem, věc dále nijak nesledovali a nepokoušeli se ji prosadit. Ani v tomto případě se proto nepodařilo plán na záchranu židů uskutečnit, jelikož nebyl v souladu s hlavními vojenskými cíli. Nakolik se jednalo o výsledek neochoty Edena či armády zabývat se ve válečné době židovskými záležitostmi, není zřejmé.

¹⁰² Eden, *The Reckoning*, 39.

¹⁰³ Breitman, *The Allied War*, 135-156.

¹⁰⁴ Wasserstein, *Britain*, 117.

¹⁰⁵ *Ibid.*, 112.

¹⁰⁶ Michael Berenbaum, a Michael J. Neufeld. *The Bombing Of Auschwitz: Should The Allies Have Attempted It?* (Lawrence: University Press of Kansas, 2003), 65.

¹⁰⁷ Fleming, *Auschwitz*, 249-251.

Reakce Velké Británie na holokaust se často ocitají pod kritickým drobnohledem historiků, je však třeba si uvědomit, že Britové byli ve válečném stavu, neměli možnosti na záchranu všech židů a také za ně nenesli odpovědnost. Úspěchem tedy byl každý židovský uprchlík, kterého Velká Británie přijala, či pomohla zachránit. Přestože je patrné, že antisemitismus byl na Ministerstvu zahraničí přítomen, počet zachráněných židů zřejmě nijak výrazně neovlivnil. I kdyby byl ve funkci ministra zahraničí někdo s kladnějším vztahem k židům než Eden, musel by čelit stejným administrativním a politickým překážkám jako on.

Závěr

Jak je patrné z uvedených skutečností, antisemitismus se mezi britskými politickými elitami v období druhé světové války skutečně vyskytoval a jeho projevy v reakci na řešení záležitostí britských a evropských židů tak bylo možné analyzovat. Díky tomu bylo možné nalézt odpovědi na otázky položené v úvodu práce, které se tázaly na míru antisemitismu mezi politiky, zda protižidovské postoje nějakým způsobem ovlivnily jejich politická rozhodnutí a zda byl tento antisemitismus něčím specifický.

Z množství zkoumaných projevů britských politiků vyplývá, že mezi nimi byl antisemitismus přítomen v nezanedbatelné míře. Případy předpojatosti vůči židům byly pozorovány napříč politickými stranami, a to jak u méně významných politických činitelů, tak i u několika ministrů. V potaz je však třeba vzít, že míra antisemitismu se také lišila u jednotlivých politiků. Například ministr zahraničí Anthony Eden zastával vůči židům vyhraněnější postoj než ministr vnitra Herbert Morrison, u kterého se předsudky vůči židům vyskytly až díky množství záležitostí spojených s židy, které musel řešit během války. K Morrisonovi přicházely stížnosti na chování židů, kvůli kterým se obával propuknutí antisemitské vlny v britské společnosti. Tato přehnaná starost o reakce obyvatel potom vyústila v předpojatost vůči židům a jejich aktivitám. U Herberta Morrisona je možné pozorovat, že antisemitské postoje v něm probudila až válka a problémy s ní spojené, což byl případ i jinak horlivého zastávce židovských práv v Palestině Olivera Harveyho, osobního sekretáře Edena.

Na druhou stranu však bylo možné mezi některými politiky pozorovat i kladný vztah k židům. Navíc i sám premiér Churchill byl sionistou a s židy vycházel velmi dobře. Je tedy zřejmé, že postoje vůči židům se mezi britskými politiky lišily a navíc byly proměnlivé.

Co se týče vlivu antisemitismu na politická rozhodnutí zmíněných politiků, je zde potřeba vzít v potaz situaci, ve které se Velká Británie nacházela. Přestože ve vládě předsudky vůči židům existovaly, politika vůči židovským uprchlíkům byla diktována spíše chladným pragmatismem, který vyžadoval válečný stav. Záchranu velkého počtu uprchlíků tak politici jako Eden či Morrison odmítali s odůvodněními, jako například nemožnost vyjednávání s nepřitelem, nedostatek ekonomických či dopravních prostředků nebo obavy z vyvolání laviny žádostí na záchranu neúnosného počtu uprchlíků. Britská vláda také odmítala uznat židy jako zvláštní skupinu, protože

nechtěla přistoupit na uvažování nacistické ideologie. Židé proto byli bráni jako příslušníci jednotlivých států a nebylo je proto možné upřednostňovat před ostatními lidmi v okupované Evropě, kteří též čelili nacistické perzekuci. Politika vůči židům byla tedy spíše výsledkem sledování válečných cílů a protižidovské nálady se projevovaly jen v důsledném prosazování této politiky některými členy vlády.

Jeden z mála zřejmých případů, který naznačuje vliv antisemitismu při politickém rozhodování, se vyskytl u opatření masové internace cizinců v květnu a červnu roku 1940. Zde díky panice dostala prostor Swintonova komise s úkolem urychlit provádění internace. Protože se však v jejím složení vyskytovali i antisemité jako sir George Joseph Ball, poškodila její rozhodnutí nevinné židovské uprchlíky.

Na závěr zbývá zodpovědět otázku, zda byl antisemitismus mezi britskými politickými elitami během války něčím specifický. Podobu tohoto antisemitismu očividně nelze srovnávat s tím, který byl součástí nacistické ideologie, jelikož násilí na židech bylo mezi britskými politiky důsledně odsuzováno. Nepřátelství se tak projevovalo spíše formou akceptování rozšířených předsudků vůči židům a jejich charakteru a chování. Typickým rysem byla také ambivalence, kdy politici antisemitismus veřejně zavrhovali, sami však chovali protižidovské předsudky.

Summary

Antisemitism among British political elites apparently existed during World War II. The examples of anti-Jewish manifestations have been observed across political parties, among less important politicians as well as among a few ministers. Although, some politicians held stronger antisemitic views than the others held. For example Foreign Secretary Anthony Eden was more antisemitic than Home Secretary Herbert Morrison was as he was merely influenced by a series of issues related to Jewry that he had to deal with during his years as Home Secretary. His prejudice against Jews and their activities was caused by his fear of triggering a wave of antisemitism in British society.

Concerning the effects of antisemitic views on policy-making, we have to take into consideration the fact that Great Britain was in a state of war. Therefore, British Cabinet ministers were more likely to base their decisions on war aims rather than their own beliefs. One of the few examples showing how antisemitism affected policy-making has been noticed during the process of mass internment of aliens. Antisemites as George Joseph Ball were members of The Swinton Committee responsible for carrying out the mass internment. Consequently, they could have got rid of Jews that had been present in British society. Many Jewish immigrants were affected by this regulation and treated unjustly.

The antisemitism among British political elites can not be compared to Jew-hatred in Nazi Germany because British politicians were consistently denouncing violence against Jews. Antisemitism among British politicians consisted rather of prejudices against Jews, their character and behaviour.

Použitá literatura

A. Primární

Deníky, memoáry, autobiografie

Dilks, David (ed.). *The Diaries of Sir Alexander Cadogan, 1938-1945*. New York : G. P. Putnam's Sons, 1972.

Eden, Anthony, Earl of Avon. *The Reckoning: The Memoirs of Anthony Eden, Earl of Avon*. Boston: Houghton Mifflin Co., 1965.

Churchill, Winston S.. *Druhá světová válka: I. díl, Blížící se Bouře*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1992.

Churchill, Winston S.. *Druhá světová válka: II. díl, Jejich nejskvělejší hodina*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993.

Morrison, Herbert. *An Autobiography by Lord Morrison of Lambeth*. London: Odhams Press, 1960.

Dokumenty

Archiv Hansard, House of Commons, Commons Sitting, 15 October 1941, „Civil Defence ("TRUTH)"“, http://hansard.millbanksystems.com/commons/1941/oct/15/civil-defence-truth#S5CV0374P0_19411015_HOC_416 (staženo 8. 5. 2016).

Archiv Hansard, House of Commons, Commons Sitting, 15 August 1940, „Swinton Committee“, http://hansard.millbanksystems.com/commons/1940/aug/15/swinton-committee#S5CV0364P0_19400815_HOC_241 (staženo 8. 5. 2016).

B. Sekundární

Monografie

Arendtová, Hannah. *Původ Totalitarismu*. Praha: OIKOYMENH, 1996).

Aronson, Shlomo. *Hitler, the Allies and the Jews*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Berenbaum, Michael, a Michael J. Neufeld. *The Bombing Of Auschwitz: Should The Allies Have Attempted It?*. Lawrence: University Press of Kansas, 2003.

Brustein, William I. *Roots of Hate: Antisemitism in Europe before the Holocaust*. Cambridge: Cambridge University Press 2003.

Bunzl Matti. *Anti-Semitism and Islamophobia: Hatreds Old and New in Europe* (Chicago: Paradigm 2007), 128 s.

Cohen, Michael J. *Churchill and the Jews*. Londýn: Frank Cass and Co., 1985.

Fleming, Michael. *Auschwitz, the Allies and Censorship of the Holocaust*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

Holmes, Colin. *Anti-Semitism in British Society, 1876-1939*. Londýn: Hodder & Stoughton Educ., 1979.

Kushner, Tony. *The Persistence of Prejudice: Antisemitism in British Society During the Second World War*. Manchester: Manchester University Press, 1989.

London, Louise. *Whitehall and the Jews, 1933-48: British Immigration Policy and the Holocaust*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

Rataj, Jan. *O autoritativní národní stát: Ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938-1939*. Praha: Karolinum, 1997.

Sompolinsky, Meier. *Britain and the Holocaust: The Failure of Anglo-Jewish Leadership?*. Eastbourne: Sussex Academic Press, 1999.

Volkov, Shulamit. *Germans, Jews and Antisemites*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Wasserstein, Bernard. *Britain and the Jews of Europe 1939-1945*. Londýn a Oxford: Institute of Jewish Affairs and Clarendon Press, 1979.

Zimmermann, Ernest Robert et al. *The Little Third Reich on Lake Superior: A History of Canadian Internment Camps*. Edmonton: The University of Alberta Press, 2015.

Biografie

Donoghue, Bernard, a G. W. Jones. *Herbert Morrison: Portrait of a Politician*. Londýn: Weidenfeld and Nicolson, 1973.

Gilbert, Martin. *Winston Churchill - The Wilderness Years: Speaking out Against Hitler in the Prelude to War*. Londýn: Tauris Parke Paperbacks, 2012.

Wheeler-Bennett, John W. *John Anderson, Viscount Waverley*. New York: St. Martins Press, 1962.

Články ve sbornících

Cesarani, David a Tony Kushner, „Alien Internment in Britain During the Twentieth Century: An Introduction“, in *The Internment of Aliens in Twentieth Century Britain*, eds. David Cesarani a Tony Kushner. (Londýn: Frank Cass, 1993), 1-22.

Kushner, Tony, „Clubland, Cricket Tests and Alien Internment, 1939-40“, in *The Internment of Aliens in Twentieth Century Britain*, eds. David Cesarani a Tony Kushner (Londýn: Frank Cass, 1993), 79-101.

Sternhell Zeev, „The Roots of Popular Anti-Semitism in the Third Republic“, in *The Jews in Modern France*, eds. Frances Malino a Bernard Wasserstein. (Hannover a Londýn: University Press of New England, 1985), 103-34.

Články a studie

Breitman Richard, „The Allied War Effort and the Jews, 1942-1943.“ *Journal of Contemporary History* 20, č. 1 (leden, 1985): 135-156. <http://www.jstor.org> (staženo 24. 4. 2016).

Cockett R. B., „Ball, Chamberlain and Truth.“ *The Historical Journal* 33, č. 1 (březen, 1990): 131-142. <http://www.ebscohost.com/> (staženo 22. 4. 2016).

Cohen Michael J., „Churchill and the Jews: The Holocaust.“ *Modern Judaism* 6, č. 1 (únor, 1986): 27-49. <http://www.jstor.org> (staženo 24. 4. 2016).

Goldman Aaron L., „Defence Regulation 18B: Emergency Internment of Aliens and Political Dissenters in Great Britain during World War II.“ *Journal of British Studies* 12, č. 2 (květen, 1973): 120-136. <http://www.jstor.org> (staženo 3. 4. 2016).

- Goldman Aaron L., „Press Freedom in Britain during World War II.“ *Journalism History* 22, č.4, (zima, 1997): 146-155. <http://www.ebscohost.com/> (staženo 25. 4. 2016).
- Goldman Aaron L., „The Resurgence of Antisemitism in Britain during World War II.“ *Jewish Social Studies* 46, č.1 (zima, 1984): 37-50. <http://www.ebscohost.com/> (staženo 30. 5. 2015).
- Halpern Ben, „What Is Antisemitism.“ *Modern Judaism* 1, č.3 (prosinec 1981): 251-262. <http://www.jstor.org> (staženo 22. 11. 2015).
- Hirshfield Claire, „The Tenacity of Tradition: Truth and the Jews 1877-1952.“ *Patterns of Prejudice* 28, č. 3-4 (1994): 67-85. <http://www.ebscohost.com/> (staženo 22. 4. 2016).
- Kushner Tony, „Anti-Semitism in Britain: continuity and the absence of a resurgence?.“ *Ethnic and Racial Studies* 36, č. 3 (2013): 434-449. <http://www.ebscohost.com/> (staženo 21. 10. 2015).
- Schaffer Gavin, „Re-Thinking the History of Blame: Britain and Minorities during the Second World War.“ *National Identities* 8, č. 4, (prosinec, 2006): 401-419. <http://www.ebscohost.com/> (staženo 3. 4. 2016).
- Thurlow Richard, „The ‘Jew wise’: Dimensions of British political anti-Semitism, 1918–39.“ *Immigrants & Minorities* 6, č. 1 (1987): 44-65. <http://www.tandfonline.com/> (staženo 22. 4. 2016).
- Trythall A. J., „The Downfall of Leslie Hore–Belisha.“ *The Journal of Contemporary History* 16, č. 3, The Second World War: Part 2 (červenec, 1981): 391-411. <http://www.jstor.org> (staženo 16. 3. 2016).
- Volkov Shulamit, „Antisemitism as a Cultural Code: Reflections on History and Historiography of Antisemitism in Imperial Germany.“ *Leo Baeck Institute Yearbook* 23, č.1 (1978): 25-46. <http://leobaeck.oxfordjournals.org/content/23/1/25.extract> (staženo 20. 11. 2015).
- Weber Thomas, „Anti-Semitism and Philo-Semitism among the British and German Elites: Oxford and Heidelberg before the First World War.“ *The English Historical Review* 118, č. 475 (únor, 2003): 86-119. <http://www.jstor.org> (staženo 2. 3. 2016).
- Webster Wendy, „Enemies, Allies and Transnational Histories: Germans, Irish, and Italians in Second World War Britain.“ *Twentieth Century British History* 25, č. 1, (2014): 63–86. <http://tcbh.oxfordjournals.org> (staženo 3. 4. 2016).
- Yitzhak Ronen, „‘Who kills shall be killed’: another perspective on the assassination of Lord Moyne in Cairo.“ *The Journal of North African Studies* 20, č. 2 (1985): 172-186. <http://www.ebscohost.com/> (staženo 14. 3. 2016).
- Internetové zdroje
- „Pressure grows on Jeremy Corbyn as dossier of anti-Semitism in Labour Party is revealed“, *The Telegraph*, 1. května 2016, <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/04/30/pressure-grows-on-jeremy-corbyn-as-dossier-of-anti-semitism-in-l/> (staženo 8. 5. 2016).